

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 56-24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov Klagenfurt 2, Postfach 17

Letnik X.

Celovec, petek, 18. november 1955

Štev. 46 (708)

Vlada je prejela spomenico

Prejšnji teden sta Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev v skupnem komuniciraju obvestila javnost, da sta se obe organizaciji sporazumeli za skupno spomenico s predlogi, ki naj bi jih vlada upoštevala pri zakonodaji in izvajanju določil člena 7 Državne pogodbe. Ker po preteku enega meseca, odkar sta zaprosili pri zveznem kanclerju in vicekanclerju za skupni sprejem s predstavniki gradiščanskih Hrvatov, nista bili sprejeti, sta prejšnji četrtek odposlali spomenico vladi in predstavnikom na državni pogodbi zainteresiranih držav. (Besedilo skupne spomenice objavljamo na 2. in 3. strani današnje številke.)

Kakor znano je Zveza slovenskih organizacij na Koroškem pred tremi meseci pozvala vso slovensko javnost na Koroškem, naj na osnovi njenega osnutka v širokem demokratičnem sodelovanju zavzame stališče k določilom, ki jih vsebuje člen 7 Državne pogodbe v korist koroških Slovencev, hkrati je bila poudarjena potreba, da se ob vprašanju, ki ni zgolj za naše ljudstvo marveč za ves bodoči demokratični razvoj na Koroškem zgodovinskega pomena, odrazi mnenje čim širših sloiev vsega našega ljudstva ne glede na politične in svetovnonazorne razlike. Poziv na javno diskusijo je imel dejansko širok odmev, kar se je še posebej odrazilo tudi na izrednem občnem zboru Zveze slovenskih organizacij, na katerem je bilo ponovno poudarjeno, da je v tako pomembnem vprašanju, kot so predlogi za realizacijo manjšinskih določil Državne pogodbe, potrebna skupna akcija vseh slovenskih organizacij in da pri odločitvah, ko gre za bodočnost našega ljudstva, ne smejo prevladati svetovnonazorni pogledi pred splošno narodnimi interesi.

Tako sta se Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev sporazumela ter ob lojalnem sodelovanju izdelala skupno »Spomenico koroških Slovencev«. To seve nikakor ne pomeni enakega političnega in svetovnonazornega gledanja, temveč je spomenica le dokaz možnosti skupnega nastopa, kadar gre za skupne narodne interese.

Ni treba posebej poudarjati tehtnosti dejstva, da so s predlogi, ki jih vsebuje Spomenica koroških Slovencev, izražene težnje vseh slovenskih organizacij na Koroškem. Predlogi so stvarni in predstavljajo le konkretno tolmačenje tega, kar člen 7 Državne pogodbe po besedilu in duhu vsebuje. Za šovinistične kroge okoli Kleine Zeitung, Volkszeitung in Salzburger Nachrichten je skupna spomenica seve hud udarec. Znano je, kako so še pred nedavnim skušali s hujskaškim pisanjem razdvojit koroške Slovence in jih medsebojno izigravati, da bi po možnosti sploh preprečili realizacijo manjšinskih določil Državne pogodbe ali s potvorbami, samovoljnimi in nestvarnimi razlaganjem in trdovratnim zanikanjem vsaj tako daleč okrnili njihovo izvedbo, da bi brez ovir lahko nadaljevali s politiko neenakopravnosti našega ljudstva. Sedaj, ko so se ti krogi uračunali v svojih špekulacijah in se glede izvedbe člena 7 Državne pogodbe ne morejo več okoriščati z nedvomno tudi pri koroških Slovincih obstoječimi svetovnonazornimi razlikami, sedaj ko so postavljeni pred dejstvo, da so kljub tem razlikam le prevladale koristi našega ljudstva kot celote in se ob skupni spomenici nihče ne more več sklicevati na to, da bi bili koroški Slovenci glede svojih narodnostnih pravic, v kolikor so zajamčene v Državni pogodbi razdvojeni in neenotni, sedaj ti krogi zopet posegajo po svojih starih ob-

V Ženevi so se razšli

Konferenca zunanjih ministrov štirih velesil, ki se je dne 27. oktobra pričela v razmeroma dobrem ozračju, je bila v sredo zaključena. Vse štiri delegacije so objavile skupno zaključno poročilo, v katerem pravijo, da so se zunanji ministri Francije, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Združenih držav Amerike sestali v Ženevi po navodilih štirih vladnih šefov ter vodili izčrpne in svobodne razgovore o treh vprašanjih: o evropski varnosti in Nemčiji, o razorožitvi ter o razvoju stikov med Vzhodom in Zapadom. Na podlagi zaključnega poročila so se ministri sporazumeli, da poročajo svojim vladnim šefom o razgovorih v Ženevi ter jim svetujejo, da se nadaljnji razgovori zunanjih ministrov uredijo po diplomatski poti.

Če bi sklepali samo po vsebini tega poročila, bi morali ugotoviti, da ženevska konferenca zunanjih ministrov ni dovela do nobenega uspeha. Drži, da med razgovori niso dosegli popolnega sporazuma v nobenem izmed treh problemov, prav tako pa je tudi gotovo, da pomeni uspeh že dejstvo samo, da so zastopniki štirih velesil sploh razgovarjali in razmotrivali o posameznih pogledih na tako

važna vprašanja, kot so jih predstavljale teme ženevske konference. Tega pozitivnega dejstva tudi ne morejo spremeniti glasovi iz starih hujskaških krogov v Washingtonu, ki že z gotovim zadovoljstvom spet govorijo o poslabšanju odnosov med Zapadom in Vzhodom ter o povrnitvi k politiki »hladne vojne«.

Zadnje seje ženevske konference so predvsem pokazale, da je glavna zapreka za sporazum med zapadnimi silami in Sovjetsko zvezo vprašanje Nemčije. Naj so razpravljali o katerem koli problemu,

vedno spet so se znašli pred težavami, ki so posredno ali neposredno povezane z nemškim vprašanjem. Ker pa so stališča obeh strani ravno tukaj najbolj različna, je razumljivo, da ni bilo mogoče najti skupne poti, ki bi dovela do popolnega sporazuma. Zato bo za bodoče razgovore o vprašanjih, o katerih so govorili v Ženevi, nujno potrebno, da bodo ločeno obravnavali probleme Nemčije in evropske varnosti, ker se je pač izkazalo, da ob povezavi obeh teh vprašani trenutno ni mogoče najti skupnega gledanja.

Vprašanje sprejema novih članic OZN

Ena izmed točk dnevnega reda letošnje glavne skupščine Organizacije združenih narodov je tudi vprašanje sprejema novih držav v to organizacijo. Doselej se je prijavilo za sprejem v OZN 18 dežel, med temi tudi Avstrija in Italija, medtem ko je večina kandidatov iz azijsko-afriškega področja, 5 pa jih je iz vzhodne Evrope.

Vprašanje sprejema novih članic je naltelo na precejšnje razlike med Vzho-

dom in Zapadom. Medtem ko Sovjetska zveza stoji na stališču, da je treba vseh 18 držav brez nadaljnega sprejeti v OZN (oficielno je to predlagala Kanada), se Amerika zoperstavlja sprejemu nekaterih vzhodnih držav. Tozadevno stališče tudi med tremi zapadnimi velesilami ni enotno: Velika Britanija je nasprotno od ZDA za sprejem vseh kandidatov, Francija pa sama ne ve, za katero mnenje naj se odloči, ker bi sprejem vseh prijavljenih držav občutno povečal številčno moč afriško-azijske skupine, ki je v kolonialnih vprašanjih v ostrem nasprotju s francosko politiko.

O vprašanju sprejema novih članic v OZN so razgovarjali tudi v Ženevi, in sicer je imel Molotov najprej razgovor z britanskim ministrom MacMillanom, pozneje pa še z ameriškim kolegom Dullesom. Ob tej priložnosti je MacMillan obvestil Molotova, da je Velika Britanija naklonjena načrtu za sprejem vseh 18 držav in da ga je tudi pripravljena formalno podpirati, na kar je Molotov odgovoril, da bo enako ravnala tudi SZ. Na drugi strani pa sta se Molotov in Dulles razšla brez končnega sporazuma, ker Amerika ne more pristati na sprejem Zunanje Mongolije, Sovjetska zveza pa pod takim pogojem ne more podpirati kantskega načrta.

Jugoslavija pristopila k avstrijski državni pogodbi

Prejšnji teden je jugoslovanska zvezna ljudska skupščina sprejela zakon o ratifikaciji državne pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije. S tem je Jugoslavija ena izmed prvih držav-nepodpisnic, ki je pristopila k avstrijski državni pogodbi.

Jugoslavija polagá veliko pažnjo na odnose z Avstrijo, kar se je pokazalo tudi ob priložnosti ratifikacije državne pogodbe. To potrjuje že dejstvo samo, da je bil zakon o ratifikaciji postavljen kot prva točka na dnevni red zasedanja zvezne ljudske skupščine. Prav tako pa izhaja to tudi iz izjav posameznih poslancev, ki so poudarili bistvo in pomen sklenitve avstrijske državne pogodbe.

Zastopnik zveznega izvršnega sveta Veljko Zekovič je med razpravo poudaril prepričanje, da se bodo jugoslovansko-avstrijski odnosi tudi v bodoče ugodno razvijali in da bo to sodelovanje služilo interesom obeh držav. Opozoril je, da je Jugoslavija vsestransko podpirala prizadevanje Avstrije za dosego svobode in neodvisnosti, ter poudaril, da »bo Jugoslavija vedno s simpatijami spremljala konstruktivno in miroljubno politiko Avstrije, ki da je v interesu avstrijskega ljudstva, njegove neodvisnosti in napredka, obenem pa tudi v interesu urejevanja razmer v Evropi in ohranitve miru na svetu«.

O tem vprašanju je v zvezni ljudski skupščini govoril tudi državni sekretar

rabljenih »argumentih« in pričenjajo znova operirati s svojim od zgodovine že davno ovrženim »vindišarstvom« in s številkami ljudskega štetja, ki vsled svoje očitne nevdržnosti kvečjemu lahko služijo kot dodaten dokaz, da je treba v bodoče v korist obeh narodov v deželi in v korist demokratičnega sožitja ubrati novo pot in popraviti potvorbe in krivice preteklosti.

Ta pot je nakazana v 7. členu Državne pogodbe, ki je po izjavah vidnih predstavnikov vlade nedeljiva celota. Samo po sebi pa je razumljivo, da imamo koroški Slovenci kot neposredno prizadeta narodnostna manjšina v tej zvezi tudi pravico do svojih konkretnih predlogov

za zunanje zadeve Koča Popovič, ki je dejal: S posebnim zadovoljstvom pozdravljamo dejstvo, da je po desetletni okupaciji Avstrije ta država spet dobila svobodo in neodvisnost. S pristopom Jugoslavije k avstrijski državni pogodbi so rešena v objestransko korist tudi nekatera vprašanja, ki so bila doslej neurejena: vprašanje meje, pravice naših manjšin v Avstriji in vprašanje avstrijskega premoženja v Jugoslaviji. Ustanovitev neodvisne in svobodne Avstrije daje novo spodbudo za nadaljnji razvoj prijateljskega sodelovanja obeh držav, ki sta kot sosedi navezani druga na drugo.

Zapadnonemški obisk na Dunaju

Zunanji minister Zvezne republike Nemčije dr. Heinrich von Brentano je na povabilo avstrijske zvezne vlade prispet v sredo popoldan na tridnevni obisk na Dunaj. S tem obiskom bo von Brentano vrnil obisk, ki ga je leta 1953 napravil bivši avstrijski zunanji minister Gruber v Bonnu. Na letališču Schwechat so ga sprejeli minister za zunanje zadeve dr. inž. Figl, državni tajnik Kreisky in drugi visoki funkcionarji vlade. Minister Figl je gosta prisrčno pozdravil in poudaril v imenu avstrijskega naroda željo, da bi ta obisk prispeval k zopetni vzpo-

za izvedbo teh določil. Čudimo se, ko slišimo drugačno naziranje celo iz vrst vladnih predstavnikov, zlasti pa dejstvu, da je vlada že razpravljala o smernicah deželam, na katere se člen 7 nanaša, da pa kljub izraženi prošnji še ni dala prizadetim narodnostnim manjšinam priložnosti, da bi ji tolmačile svoje predloge. Tembólj je zato upravičeno v Spomenici koroških Slovencev izraženo pričakovanje, da bo vlada vsaj sedaj, ko je spomenico prejela, »v smislu naših predlogov reševala nakazana vprašanja in izdala zakone za izvajanje določil člena 7 Državne pogodbe v duhu širokogrudnosti in tolerance v sporazumu z organizacijami koroških Slovencev«.

stavitvi normalnih in prijateljskih zvez med Avstrijo in Zvezno republiko Nemčijo ter da bi se ta zveza vedno bolj utrjevala.

Von Brentano je odgovoril, da je z velikim veseljem sprejel povabilo avstrijske zvezne vlade in izrazil upanje, da se bosta Avstrija in Zapadna Nemčija sporazumeli glede vprašanj, ki zadevajo obe državi.

Predvsem se bodo državni ki obeh držav posvetovali o splošnem mednarodnem položaju in o vprašanjih, ki zadevajo obe državi. Med temi so uvedba rednih diplomatskih zvez, medsebojni gospodarski stiki, problem državljanstva Avstrijcev v Zapadni Nemčiji ter zahteva bonnske vlade po odškodnini za bivšo nemško premoženje, ki je po avstrijski državni pogodbi prešlo v last Avstrije. Ravno glede nemškega premoženja je bilo izrečenih že veliko ostrih besed. Vendar se bosta obe stranki trudili, da tudi to vprašanje tako rešita, da bo za obe strani sprejemljivo.

Medtem ko v zapadnih krogih izražajo zadovoljstvo nad tem, da nameravajo med Avstrijo in Zapadno Nemčijo uvesti redne diplomatske odnose, v berlinskih krogih poudarjajo, da bi tak enostranski korak pomenil poglobitev razdeljenosti Nemčije.

Spomenica koroških Slovencev zvezni vladi Republike Avstrije

Žrtve avstrijskih državljanov slovenske narodnosti tekom druge svetovne vojne so bile ogromne. Zato koroški Slovenci upravičeno pozdravljamo dejstvo, da so naše pravice posebno zaščitene v členu 7 Državne pogodbe z dne 15. maja 1955.

Prav zaradi tega nas je izjava g. zveznega kanclerja ob ratifikaciji Državne pogodbe posebno zadovoljila, ko je dejal: »Moram pa poudariti naslednje: Glasovanje za Državno pogodbo vsebuje odgovornost za vse člene Državne pogodbe kot tudi za vsakega posebej. Ni nobenega sprejema Pogodbe, če bi kdo hotel pri tem ali onem členu staviti svoje pomisleke zato, da bi se potem lahko izgovarjal. Moram še enkrat poudariti, da bo vsak poslanec, ki bo oddal svoj glas za to pogodbo, hkrati glasoval za vsak posamezni člen ali odstavek te Pogodbe, tako da se ne bo mogel nihče izgovarjati, — ali pa naj glasuje proti Pogodbi.«

Koroški Slovenci se dobro zavedamo, da je duh in ne črka, ki daje pogodbi življenje. Besedilo ostane mrtva črka, ki je podvržena dobrohotnemu ali zlovoljnemu tolmačenju, če ji manjka pravega duha. Zaradi tega posebno opozarjamo na izjave avstrijskega zunanjega ministra g. dr. Karla Gruberja

ob priložnosti pogajanj za avstrijsko Državno pogodbo, ko je v imenu države dal zagotovilo, da bo Avstrija v vsakem pogledu zaščitila kulturne in gospodarske življenjske pravice koroških Slovencev, in ki je dne 19. junija 1952 izjavil, »da bi bil izreden in pomemben napredek v mednarodnem življenju, če bi v manjšinah ne gledali več elementa, ki razdvaja, temveč element, ki združuje.« Nadalje opozarjamo na slovesno izjavo koroškega deželnega zbora z dne 28. januarja 1947, v kateri je izrecno poudarjeno, da »deželni zbor v polnem obsegu priznava kulturne in gospodarske pravice koroških Slovencev.«

Pravice, ki jih vsebuje člen 7 Državne pogodbe, smo si koroški Slovenci priborili z neupogljivo voljo do obstoja, zlasti še v trdem odporu in uporju proti nacizmu na strani zavezniških sil in z ogromnimi žrtvami, ki jih je doprinesel slovenski narod.

Zato je le naravno, da so Aliirane in Asociirane sile sporazumno z demokratično avstrijsko vlado vnesle člen 7 v Državno pogodbo, ki služi tudi zagotovitvi demokratičnega razvoja v naši deželi.

Koroški Slovenci pričakujemo, da bomo našli demokratično razumevanje

in dobro voljo tudi pri zveznem parlamentu, pri koroškem deželnem zboru in predvsem pri zvezni in koroški deželni vladi, zlasti v izvaianju določil in upoštevanju pravic ki jih v naš prid vsebuje Državna pogodba.

Koroški Slovenci smo in bomo storiili vse, da preprečimo nacionalne razprtije. Pripravljani smo, da tvorimo most, ki naj veže naroda-soseda in sosedni državi, kar bo nov in trden element miru v tem delu Evrope. Uspešno izvrševanje tega našega poslanstva pa zavisi tudi od dobre volje avstrijske države, ki mora priznati osnovno, prirodno pravico in težnjo vsake etnične skupine in vsakega naroda, da hoče živeti in kulturno ter gospodarsko napredovati. Ker smo nadalje prepričani, da je vprašanje vsebine, torej razlaga neke pogodbe, predvsem tudi pravica tistega, na katerega se nanaša in v korist katerega je bila sklenjena, si zato sedaj, ko so z Državno pogodbo postale veljavne tudi pravice, zajamčene manjšinam v členu 7, dovoljujemo iznesti vladi svoje pripombe in predloge za izvedbeno zakonodajo člena 7 in jo ob tej priložnosti opozoriti na nekatere naše zahteve, ki izhajajo iz naravnega prava in so popolnoma v skladu z določili Državne pogodbe.

Člen 7

Pravice slovenskih in hrvaških manjšin

Enakopravnost slovenskih državljanov

§ 1. »Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.«

Uživanje take enakopravnosti pomeni zlasti:

1. Uživanje enakosti z ostalimi državljani glede političnih in državljanških pravic kakor tudi ostalih človeških pravic in osnovnih svoboščin, zajamčenih v državnem osnovnem zakonu, v senžermenski pogodbi, ki je del ustave, v drugih ustavnih določilih in v členih 6 in 7 avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955.

2. Uživanje enake pravice v pridobivanju ali opravljanju javnih služb, funkcij in poklicev.

3. Uživanje enakosti glede vstopa v javne in upravne službe po načelu, da bodo koroški Slovenci pravično zastopani na upravnih, sodnih in drugih položajih, zlasti na področjih, ki so označeni v §§ 2 in 4 člena 7 Državne pogodbe.

4. Uživanje enakosti v ravnanju glede poklicne dejavnosti, bodisi v kmetijstvu, trgovini, industriji ali na kakem drugem področju, kakor tudi v organiziranju in izvrševanju poslov gospodarskih združenj ter organizacij,

ustanovljenih v te namene. Uživanje takšne enakosti v ravnanju se bo nanašalo tudi na vse davke in dajatve.

5. Uživanje enakosti v ravnanju pri uporabi jezika, kakor je določeno v § 3 člena 7 avstrijske Državne pogodbe.

6. Ta enakost pomeni tudi, da mora biti za avstrijske državljane slovenske narodnosti, in sicer tako za celoto kot za posameznika, zagotovljeno uživanje sorazmernega deleža na finančnih sredstvih države, dežele, samoupravnih korporacij, njihovih podjetij in ustanov kakor tudi sorazmerno upoštevanje pri ukrepih za pospeševanje splošne koristi.

7. Uživanje enakosti z ostalimi državljani na področju socialnega skrbstva, pokojnin ter oskrbe vojnih in političnih žrtev.

Vse to razumemo pod enakopravnostjo in vse tudi dejansko zagotavljajo ustava in zakoni vsem državljanom brez razlike narodnosti, jezika, spola, rase in veroizpovedi.

V avstrijsko Državno pogodbo vneseni člen 7 že sam dokazuje, da se v ustavi in zakonih zajamčena enakopravnost ni vedno upoštevala.

*

To velja zlasti za ureditev šolstva, ker menimo, da pomeni sporazumna rešitev šolskega vprašanja preizkušnja za resnično demokracijo.

Šolska ureditev

§ 2. »Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvaške šole.«

Sklicujemo se na tozadevne izjave bivšega zunanjega ministra g. dr. Karla Gruberja ob priložnosti pogajanj za Državno pogodbo in na slovesno izjavo koroškega deželnega zbora ter na govor namestnika koroškega deželnega glavarja z dne 28. januarja 1947 in smatramo, da je na šolskem področju potrebna naslednja ureditev:

Za pouk na ljudskih in glavnih šolah

na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom se mora izvajati odredba koroške deželne vlade o dvojezičnih šolah z dne 3. 10. 1945, v besedilu z dne 31. 10. 1945.

Ta zahteva se naslanja v svojem bistvu na dejstvo, da je v odredbi označeno ozemlje dvojezično in torej odgovarja načelom enakosti, da oba naroda spoznata oba deželna jezika. Po sklenitvi Državne pogodbe je znanje obeh jezikov potrebno, ker določa § 3 člena 7 za to ozemlje dodatno k nemščini tudi slovenski jezik kot uradni jezik.

Na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom so tudi vse gospodinske in kmetijske nadaljevalne šole ter deželne (državne) kmetijske in gospodinske šole dvojezične.

Na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom so tudi javni otroški vrtci dvojezični.

V smislu § 2 člena 7 je treba ustanoviti v Celovcu za avstrijske državljane slovenske narodnosti lastno gim-

nazijo in lastno učiteljske s posebnimi učnimi načrti.

V smislu gornje odredbe o dvojezičnih šolah je na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom slovenščina učni predmet tudi na ostalih šolah. Isto velja za učence z ozemlja s slovenskim ali mešanim prebivalstvom tudi za šole v Celovcu, Beljaku in Šmohoru.

Pridržujemo si pravico, da v smislu § 2 člena 7 predlagamo vladi ob potrebi ustanovitve nadaljnjih slovenskih oziroma dvojezičnih šol.

V tej zvezi je treba pregledati učne načrte, ki morajo temeljiti na spoštovanju narodnostnega značaja učencev. To velja tudi za vse šolske knjige, ki jih je treba izdati za zgoraj imenovane šole. Učni načrti teh šol naj bodo prilagojeni učnim načrtom odgovarjajočih šol. Te učne načrte naj pripravi posebna komisija ob sodelovanju kulturnih organizacij koroških Slovencev.

Na imenovanih šolah smejo poučevati le učitelji in profesorji, ki so strokovno in jezikovno za to usposobljeni.

Srednješolski učitelji, ki bodo končali svoje študije po letu 1956 in bodo hoteli poučevati na manjšinskih srednjih šolah, bodo morali dokazati jezikovno usposobljenost z izpitom pred posebno izpitno komisijo.

Tudi usposobljenostni izpit za pouk na dvojezičnih šolah polagajo učitelji v obeh učnih jezikih pred posebno izpitno komisijo, ki jo imenuje za slovensko oziroma dvojezično šolstvo pristojna deželna šolska nadzorna oblast.

Za avstrijske državljane slovenske narodnosti se določijo posebne olajšave pri nostrifikaciji spričeval in diplom, ki so jih dosegli na slovenskih šolah v drugih državah.

V smislu § 2 člena 7 se ustanovi pri koroški deželni vladi poseben oddelek šolske nadzorne oblasti za vse slovenske oziroma dvojezične šole. Ta oddelek je ločen od nadzorne oblasti za nemške šole ter v vodenju pedagoških, ekonomsko-administrativnih in personalnih zadev samostojen.

Odgovarjajoči posebni oddelki šolske nadzorne oblasti se uredijo tudi na okrajnih glavarstvih ozemlja s slovenskim ali mešanim prebivalstvom.

Vodje in nameščenci teh oddelkov morajo biti strokovno kvalificirani avstrijski državljani z dokazano jezikovno usposobljenostjo v obeh jezikih.

Deželni šolski nadzornik za slovenske oziroma dvojezične šole mora biti strokovno in jezikovno usposobljen avstrijski državljan slovenske narodnosti.

Poseben referat za manjšinsko šolstvo se uredi pri zveznem ministrstvu za pouk.

Enakopravnost slovenskega jezika

§ 3. »V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.«

Iz Objasnjevalnih pripomb k posameznim členom v Posebnem delu II (ad 517 priloga k stenografskim zapisnikom državnega zbora /VII. GP./) posnemamo, da je določilo o slovenskem jeziku kot uradnem jeziku dodatno k nemškemu jeziku brez posebne izvedbene zakonodaje neposredno izvršno, dočim so potrebni glede označb krajevnih imen in krajevnih napisov še odgovarjajoči izvršni zakoni Zveze odnosno Dežele.

Iz določil § 3 člena 7 torej sledi:

Na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom je slovenščina uradni jezik, poleg nemščine, pri vseh upravnih in drugih državnih, deželnih in samoupravnih uradih, javnopravnih korporacijah in ustanovah, in s tem sodni jezik v smislu sodnijskega postopnika (Geo.) tako v prvi kakor v višjih instancah v deželi.

Pod ozemljem s slovenskim ali mešanim prebivalstvom razumemo teritorij, ki je označen v odredbi o dvojezičnih šolah iz leta 1945, z vključenimi upravnimi, sodnimi, samoupravnimi in drugimi uradi v Celovcu, Beljaku in Šmohoru, ki so pristojni za imenovano ozemlje.

Razpravljati se mora v jeziku stran-

ke, in sicer tako na prvi stopnji kakor tudi na višjih stopnjah v deželi.

Pismene rešitve morajo biti v jeziku stranke oziroma vloge.

Uradniki in nameščenci na tem ozemlju morajo obvladati oba uradna jezika.

Zato sta država in dežela obvezani, da skrbita za primerno jezikovno izobrazbo uradnikov in nameščencev.

Matične in zemljiške knjige morajo biti dvojezične, prav tako morajo biti dvojezični vsi zakoni, vse uradne objave in razglasi, vse listine in formulariji ter uradna glasila v deželi.

Na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom so kraji v vsem uradnem poslovanju in na vseh uradnih napisih označeni v obeh uradnih jezikih. Isto velja za napise in nazive javnih uradov. Zasebniki lahko uporabljajo za kraje in nazive uradov tega teritorija slovenske ali nemške označbe.

V smislu člena 6 § 2 Državne pogodbe je treba spremeniti koroški de-

želni zakon z dne 22. decembra 1950 o zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo (zakon o Kmetijski zbornici), ki vsebuje v § 15, odstavek (2), in v § 37 kljub tozadevni pritožbi diskriminacijsko določilo, da je samo nemščina uradni jezik. (LGBL. šte. 24/1951.)

Označbe in napisi topografskega značaja so v smislu zadnjega stavka § 3 člena 7 v obeh jezikih in sicer v velikosti in obliki enaki ter ortografsko pisani v pismenem jeziku z latinškimi črkami.

Isto velja tudi za označbe na topografskih kartah teritorija s slovenskim ali mešanim prebivalstvom.

Formalna jezikovna enakopravnost še ne pomeni dejanske enakopravnosti obeh narodov. Zaradi tega je važno določilo § 4 člena 7 Državne pogodbe, ki presega dosedanje predpise, kar je izrecno poudarjeno v Objasnjevalnih pripombah v Posebnem delu II vladnega predloga:

V smislu § 4 člena 7 Državne pogodbe in v smislu pravilnika UNESCO-komisije za Avstrijo so državljani slovenske narodnosti zastopani v UNESCO-komisiji za Avstrijo. To zastopstvo se imenuje sporazumno s slovenskimi kulturnimi organizacijami.

Za državljane slovenske narodnosti je pri Radiu Celovec poseben oddelek ter jim je zagotovljena primerna udeležba v radio-sosvetu. Za slovenske oddaje je treba dodeliti zadosten oddajni čas in potrebna finančna sredstva.

Slovenske kulturne, prosvetne, športne in druge organizacije in ustanove imajo formalno in dejansko enako pravico do uporabe raznih javnih ustanov, dvoran itd. in do pomoči oziroma subvencij iz javnih finančnih sredstev, kakor ostale ustrezne organizacije in ustanove.

Enakopravnosti odgovarja, da je tudi Zveza slovenskih zadrug v Celovcu po virilnem glasu zastopana v Kmetijski zbornici za Koroško enako kakor Landesverband der landwirtschaftlichen Genossenschaften in Kärnten. Zato je potrebna sprememba § 9 koroškega deželnega zakona o Kmetijski zbornici (LGBL. šte. 24/1951.)

Gospodarski razvoj avstrijskega prebivalstva slovenske narodnosti mora biti zagotovljen brez diskriminacije in v pravični razdelitvi razpoložljivih javnih denarnih sredstev.

Vsa določila o manjšinski zaščiti pa bi bila neučinkovita, če ne bi bila prepovedana hkrati dejavnost proti pravicam manjšine.

Zaradi tega določa § 5 člena 7:

Zaščita etničnega značaja

§ 5. »Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odzamejo hrvatskemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.«

Brez dvoma tu ne gre zgolj formalno za organizacije v smislu društvenega zakona, ki bi imele kot društveni namen raznarodovalno dejavnost, temveč je tukaj mišljena, analogno dolžilom členov 4 in 9 Državne pogodbe, vsaka organizirana dejavnost proti pravicam državljanov slovenske narodnosti. Torej trditve v Objasnjevalnih pripombah v Posebnem delu II vladnega predloga, češ da je določilo tega paragrafa zagotovljeno že po dosedanjem pravu, ne odgovarjajo. Nasprotno so potrebni posebni zakoni s kazensko sankcijo.

Po teh mora biti netenje nacionalne, jezikovne ali rasne mržnje prepovedano in kaznivo.

Analogno odloku deželnega šolskega sveta z dne 10. aprila 1946 šte. 3829 naj je tudi v vsem uradnem po-

slovanju prepovedana uporaba izrazov »Windische« oziroma »windische Sprache« za poimenovanje avstrijskih državljanov slovenske narodnosti oziroma slovenskega jezika.

Ljudska štetja se bodo na Koroškem vršila tudi po kriteriju jezika, ki se govori v družini. V števnih komisijah mora biti zagotovljeno sodelovanje zastopnikov manjšine.

Pospeševanje in neovirano gojitev kulturnih stikov avstrijskih državljanov slovenske narodnosti s sonarodnjaki v drugih državah na temelju naravnega prava in principov demokracije je treba zagotoviti. To velja zlasti za medsebojna gostovanja, uvoz in izvoz knjig, publikacij, filmov itd.

Etnični značaj in sestav teritorija s slovenskim ali mešanim prebivalstvom se v smislu člena 7 Državne pogodbe in soglasnega sklepa koroške deželne vlade iz jeseni leta 1945 ne sme spreminjati.

Slovenska družinska imena in njihova pravilna pravopisna oblika brez

zahteve prizadetega nosilca ne sme biti spremenjena.

Na ozemlju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom niso dopustne spremembe osnovnih uradnih, sodnih, šolskih in drugih enot, ako obstoja nevarnost, da bi ogrozile etnični sestav in značaj enot tega teritorija ali manjšinske pravice prebivalstva. V tej zvezi opozarjamo v smislu svoječasnih tozadevnih vlog na potrebo spremembe § 1 odredbe koroške deželne vlade z dne 16. maja 1951 (LGBL. šte. 25/1951), ki v izvajanju § 30 zakona o Kmetijski zbornici (LGBL. šte. 24/1951) spreminja nekdanje okrajne volilne enote na škodo koroških Slovencev.

Soodločanje manjšine

Ureditev manjšinskega vprašanja se pa predvsem v demokraciji ne sme omejiti zgolj na mednarodno obveznost, temveč mora vsebovati tudi soodločanje manjšine. Brez obveznosti, da je treba pred vladnimi sklepi vprašati prizadeto manjšino, bi ostal pravni položaj manjšine skrajno negotov. Zato je naravno in potrebno, da se zagotovi koroškimi Slovencem pri ukrepanjih o njihovih zadevah soodločanje.

Nemudoma pa bi bilo treba v smislu pisanja deželnega glavarja g. Ferdinanda Wedeniga z dne 27. 11. 1950 ustanoviti pri Uradu zveznega kancelerja in pri Uradu koroške deželne vlade vsaj poseben narodnostni referat z višjim uradnikom na čelu. Vodja tega urada v deželi in vsi nameščenci v tem uradu morajo biti avstrijski državljani slovenske narodnosti, pri zveznem uradu pa avstrijski državljani slovenske ali hrvatske narodnosti.

Namen tega urada oziroma referata je:

Da zastopa koristi državljanov slovenske narodnosti in njihovih organizacij pri vseh državnih, deželnih in sa-

Na pravice, ki so zajamčene po ustavnih, zveznih in deželnih zakonih, zlasti na pravice enakosti državljanov, enakopravnosti narodnostnih skupin, rasnih, etničnih in jezikovnih skupin in na pravice, ki jih tem skupinam daje Državna pogodba, se sklicuje lahko vsak prizadeti ali udeleženi državljan, ne da bi bil za to potreben dokaz pripadnosti k odgovarjajoči narodni ali jezikovni skupini.

Deistvo, da živita na Koroškem dva naroda in da člen 7 priznava in štiti etnični značaj teritorija s slovenskim ali mešanim prebivalstvom, mora primerno upoštevati tudi uradna deželna publicistika.

moupravnih oblasteh in opozarja na pomanjkljivosti v izvajanju zaščite po določenih Državne pogodbe ter predlaga mere za odpravo teh pomanjkljivosti.

Da vlaga zahteve, pritožbe, predloge in ugovore za uvedbo upravnega postopka po lastni pobudi ali na prošnjo stranke ali poseže v tekoči upravni postopek kot zakoniti intervenient na vseh stopnjah ter vlaga pritožbe ali tožbe zaradi nepravilne odločbe o stvari tako v upravnem kakor v upravnosodnem postopku vselej, kadar so prizadete pravice, zajamčene po določenih člena 7 Državne pogodbe.

Vsa ta določila v zaščito narodnostnega značaja in narodnostnih pravic naj bi končno postala vsebina posebnega manjšinskega zakona, ki naj preko ustavno zajamčene individualne enakopravnosti državljanov slovenske narodnosti uresniči enakopravnost slovenske narodne manjšine kot celote in upošteva našo zahtevo, da hočemo koroški Slovenci živeti kot enakopravni med enakopravnimi.

Posebne določbe

Pristojne državne oziroma deželne oblasti naj nemudoma razglasijo, da je s pravno veljavnostjo državne pogodbe postalo takoj izvršno določilo § 3 člena 7, da je v upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradišanske in Štajerske s slovenskim, hrvatskim ali mešanim prebivalstvom slovenski oziroma hrvatski jezik dopuščen kot uradni jezik.

Z odredbo je treba uradnike in nameščence na teritoriju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom obvezati, da vsaj v roku treh let po pravni veljavnosti Državne pogodbe dokažejo, da so sposobni na svojem službenem mestu izvajati določila člena 7 Državne pogodbe.

Takoj je treba uradnike potom kot protiustavna izločiti vsa določila zakonov in odredb, ki nasprotujejo določbam člena 7 Državne pogodbe.

Takoj je treba poskrbeti z izvršno odredbo uveljavljanje določb §§ 1 in 4 člena 7 Državne pogodbe.

Ker že obstojajo na Koroškem na teritoriju s slovenskim ali mešanim prebivalstvom s posebnim zakonom dekretirane dvojezične osnovne šole, se mora takoj vzpostaviti v § 2 člena 7 določeni oddelek šolske nadzorne oblasti v smislu gornjih predlogov.

Zvezno ministrstvo mora takoj izdati dekret o ustanovitvi posebne gimnazije in posebnega učiteljskega v smislu gornjih zahtev, da bodo vse potrebne priprave izvedene lahko tako pravočasno, da bo mogoč pričetek pouka jeseni 1956.

Z zakonitimi ukrepi je treba poskrbeti, da bodo v teku enega leta po veljavnosti Državne pogodbe v smislu gornjih zahtev izvedeni dvojezični na-

Celovec, dne 11. oktobra 1955.

Za:

Narodni svet koroških Slovencev

Dr. Joško Tischler, l. r.
predsednik

Janko Janežič, l. r.
podpredsednik

Zvezo slovenskih organizacij
na Koroškem

Dr. Franci Zwitter, l. r.
predsednik

Janko Ogris, l. r.
podpredsednik

KOLENDAR

Petek, 18. november: Odon
Sobota, 19. november: Elizabeta
Nedelja, 20. november: Feliks
Ponedeljek, 21. november: Dar. M.
Torek, 22. november: Cecilija
Sreda, 23. november: Klemen
Četrtek, 24. november: Janez

Koroški velesojem 1956

Pod predsedstvom prezidenta velesoja Rudolfa Novaka je velesojemski odbor na svoji seji obravnaval probleme v zvezi z izvedbo prihodnjega koroškega velesoja, ki bo v času od 9. do 19. avgusta 1956. Na seji so prebrali pismo trgovskega ministra dr. Illiga v katerem piše: »V priznanju dejstva, da je koroškemu velesojem uspelo na bivšem od zasedbenih sil zaseženem teritoriju prirediti gospodarsko prireditve, ki je ustrezala svojemu namenu, je dovoljen prispevek za propagandni velesojemski film. S tem povezujem pričakovanje, da se bo velesojem v Celovcu tudi v bodoče tako uspešno razvijal, kakor je bilo v zadnjih letih opažati«.

Nadalje so sklepali o gospodarski izrabi velikih velesojemskih hal za vskladiščenje izven velesojemskih časa. Razpravljali so o ureditvi informacijske koje delovne skupnosti avstrijskih velesojemov na mednarodnih velesojemih v Evropi leta 1956. Za deveto zasedanje delovne skupnosti avstrijskih velesojemov na Dunaju so na seji sprejeli različne predloge, med temi sklepe o investicijah, zadeve velesojemskih kontingentov kakor tudi predloge za skupno propagandno akcijo za avstrijske velesoje.

Brncea

Nepričakovano je Matevž Koman, p. d. Kompanj na Brnci zapustil minul teden svojo ženo in pet otrok. V ponedeljek se je še zdrav napotil po opravkih v Beljak, v torek popoldne pa je preminul. Spoštovanega očeta in priljubljenega sovaščana smo v četrtek ob številni udeležbi žalnih gostov položili na domačem pokopališču k zadnjemu počitku. Pogrebne obrede je opravil gospod župnik Čebul.

Pokojni oče je dosegel starost devetinšestdeset let in je vse svoje življenje posvetil delu ter skrbi za dom in družino, dokler ni minulo leto izročil svojo hišo sinu Tevžiju. Toda tudi potem ni djal križem rok, temveč je marljivo pomagal pri vsakem delu. Po svojem značaju je bil trdna in zavedna naša korenina. Slovenska narodna zavest mu je bila srčna zadeva ter se je vedno tudi dejansko prizadeval za narodni obstanek in njegovo blaginjo. Prepričan, da je ljudska prosveta velikega pomena za ohranitev narodne zavesti, je bil pokojni med ustanovitelji slovenskega prosvetnega društva na Brnci. V društvu je marljivo sodeloval ter ima kot vnet prosvetaš lepe zasluge. Nad vse je ljubil tudi slovensko pesem in je rad prepeval.

Nepozabni oče naj si spočije v domači zemlji, preostalim svojcem pa izreka mo naše iskreno sožalje!

Zaradi obolenja za ošpicami so morali zapreti dva razreda osnovne šole. Storili so vse sanitarno-zdravniško potrebne ukrepe, da bi tako preprečili nadaljnje razširjevanje nalezljive bolezni.

Gostovanje sovjetskih ljudskih umetnikov na Koroškem

V okviru turneje sovjetskih umetnikov po vsej Avstriji bodo sovjetski gostje dali dve prireditvi tudi na Koroškem. V Spittalu in v Celovcu bo prebivalstvo imelo priložnost občudovati sovjetske ljudske umetnike. Prireditve v Celovcu bo v torek, dne 22. novembra, ob 20.00 uri v slavnostni dvorani Delavske zbornice, organizira pa jo Avstrijsko-sovjetska družba, podružnica v Celovcu.

Odlični sovjetski gostje bodo priredili večer ljudskih sovjetskih umetnikov. To bo večer z resnim in vedrim sporedom, s pevskimi in glasbenimi točkami, narodnih pesmi, baleta, narodnih plesov in akrobatike.

Ta večja sovjetska umetniška skupina

Po naši zemlji

Velika ves pri Št. Jakobu

Ko nas je zapustil dober znanec, s katerim smo preživeli lepe čase, nam je hudo in se ga bomo vedno radi spominjali in mu ob odhodu želeli vse najboljše na njegovi nadaljnji poti. Posebno prve čase bomo imeli občutek, da nam nekaj manjka, da je mesto, ki ga je doslej zavzemal v našem življenju, prazno.

Koliko bolj težko nam je potem, če nas je zapustil — in sicer za vedno — naš ljubi prijatelj, sošolec, sosed, s katerim smo se srečavali dan za dnem, s katerim smo delili lepe in težke trenutke, s katerim smo od otroških let dalje skupno hodili pot skozi življenje. Zdi se nam, da stalno nekaj iščemo, kakor da bi zgubili dragocen in ljub nam predmet, ki ga upamo v naslednjem trenutku spet srečati in koliko bolj bridko je razočaranje ob spoznanju, da je izguba nepopravljiva.

Nekako tako se nam godi zdaj, ko nas je prejšnji teden za vedno zapustil naš Tavčarjev Petrej, nepogrešljiv in povsod priljubljen član naše vaške družine. Nekam prazno in hladno se nam zdi, ko ga ne srečavamo več, ko se zaman oziramo za njegovo majhno postavo (bil je namreč iz otroških let pohabljen) in ne vidimo več njegovega nasmejanega lica. Pa temu tudi ni čuda, saj smo ga imeli vsi radi in ga spoštovali kot široko razgledanega in načitanega človeka, ki je vsakomur rad pomagal, kjer je le mogel, bodisi na tem ali drugem področju, zaradi česar je po njegovem odhodu ostalo še bolj prazno in ga bomo pogrešali doma, na vasi in v širši okolici.

Rajni Petrej, ki je komaj 54 let star umrl na posledicah svoje telesne hibe, pa nam bo ostal v trajnem spominu tudi kot zvest sin slovenskega naroda, kateremu je do zadnjega trenutka ohranil nemajhno zvestobo. Koliko mu je pomenila slovenska beseda, govorjena, pisana ali zapeta, ve povedati le tisti, ki je bolj podrobno poznal njegovo življenje. Sicer ni bil med najbolj znanimi narodnimi delavci, toda vedno smo ga videvali na naših prireditvah, zborovanjih in igrah, kjer se je posebno rad zadrževal v družbi pevcev, saj je slovensko petje ljubil nad vse. Pogosto se je posvetil slovenski knjigi, slovenskemu časopisu in odločno se je postavil proti ozkosrčnemu naziranjju, da bi naj bilo čitanje Slovenskega vestnika pogubno in pregrešno. Čeprav telesno oviran, je svoječasno sodeloval tudi pri igranju v našem prosvetnem dru-

štvu in še danes se ga mnogi prav radi spominjajo iz Miklove Zale.

Leta 1942 je moral tudi Tavčarjev Petrej okusiti bridkost izselitve, ko je bila njegova družina skupno z drugimi zavednimi Slovenci pregnana z rodne grude. Nepozaben bo ostal vsakomur pretresljivi prizor, ko so nacistični nasilniki tirali v avtomobil starega Tavčarjevega očeta, ki se je le z berglami zasilno mogel premikati, in njegovega sina-pohabljenca.

Slovenska pesem je bila Petreju do zadnjega dne najboljši prijatelj in še tik pred smrtjo je izrazil željo, da bi mu ob njegovem zadnjem slovesu zapeli tudi pevci. Žal se mu ta njegova želja ni izpolnila in smo ga zadnji petek brez sodelovanja pevcev, zato pa ob izredno veliki udeležbi, poneli na pokopališče pri Št. Jakobu. Nemo je bilo slovo na domu in molče smo spustili krsto v domačo zemljo, ker pač ni bilo mogoče dobiti pevcev, ki bi staremu ljubitelju slovenskega petja zapeli zadnjo pesem. Toliko bolj prisrčno je bilo slovo nas vseh, ki smo se poslavljali od drugega tovariša, kateremu hočemo ohraniti trajen in nepozaben spomin, medtem ko izražamo žalujočim sorodnikom naše iskreno sožalje.

Jezernica pri Beljaku

V Jezernici pri Beljaku je kasarna, kjer vzgajajo orožniške uradnike, da bodo v novi avstrijski armadi prevzeli funkcije instruktorjev, podčastnikov in častnikov. Vzdušje v kasarni je precej vojaško. Veliko pozornost pa je vzbudil dogodek, ki se je nedavno odigral v tamkajšnji kantini. Primer sam spominja na »šlajfarja« Platzeke v Kirstenovem romanu »08/15« ter ne more biti mikaven za mlade fante, ki jih čaka vojaški stan.

Po daljši nočni patrulji sta se vrnila v kasarno dva orožnika. V kantini je bila še luč in sta vstopila, da bi si še kupila nekaj cigaret. V kantini je z drugimi možmi obmejne straže popival major

Razne vesti iz Koroške

Minuli teden je na avstrijskih cestah pri prometnih nesrečah spet zgubilo 34 oseb življenje, 826 pa jih je bilo več ali manj poškodovanih in polnijo bolnišnice ter so v veliko obremenitev zavarovalnim zavodom. Na Koroškem se je primerilo 129 prometnih nesreč, pri katerih sta bili dve osebi mrtvi, 72 pa poškodovanih. Na avstrijskem področju je spet

55 brezvestnih šoferjev pobegnilo in se niso zanimali za ponesrečence, v 46 primerih pa so kot vzrok nesreče ugotovili alkoholizirano stanje voznikov.

Gozdni delavec Janez Božič iz Brnce se je peljal z motornim kolesom po Topliški cesti. Prečno čez cesto je stekel velik pes ter se zaletel naravnost v kolo. Voznik je zaradi tega strmoglavil in se težko ponesrečil.

Iz ženske kaznilnice Maria-Lankowitz je pobegnila Marija Rom, ki je bila zaradi umora svojega moža obsojena na dosmrtno ječo. Znano je, da je okrutno in brezsrčno dejanje Romove vzbudilo lani novembra daleč naokoli veliko pozornost. Romova je stanovala s svojo družino v neki baraki v Radwegu pri Feldkirchnu. Svojega moža ni marala ter je sklenila, da ga odstrani. Neko jutro mu je dala v kavo strupene tablete, da bi ga omamila. Mož je namero spoznal in se je samoumevno razhudil. Nato pa je žena namignila svojima sinovoma, s katerima se je prej domenila, da so skupno planili na moža in očeta ter ga zadušili z zanko, ki so mu jo vrgli okrog vratu. Da ne bi kdo slišal hropenja umirajočega nesrečnika, je žena posebno glasno privila radio. Ko je mož že izdihnil, so ga skupno zavlekli v neko gradbeno uto, da bi izgledalo, kakor da se je sam obesil. Gnusno dejanje je kmalu prišlo na beli dan ter so morilko obsodili na dosmrtno ječo. Starejšega sina so obsodili na dvajset let ječe, petnajstletnega pa je obsodilo mladinsko sodišče. Za pobjego zločinca so varnostni organi takoj uvedli zasledovanje.

V Ločah je trinajstletni učenec glavne šole izmaknil poštni uslužbenki mapo s 1000 šilingi in različnimi prilogami. Listnico so pozneje našli, vendar je manjkalo 300 šilingov. Ko so mladega zlikovca kmalu izsledili, so ta znesek tudi še rešili.

Iz statistike bolniške blagajne

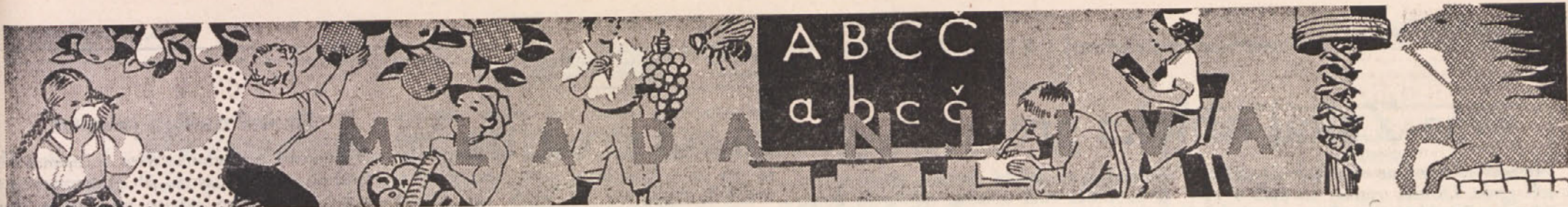
Na občnem zboru koroške pokrajinske bolniške blagajne je načelnik Feik podal pregled o razvoju zavoda v poslovnem letu 1954.

Navedel je, da so v minulem letu spet zelo narasle stvarne dajatve, predvsem stroški za zdravniško in zobozdravniško pomoč, za zdravila ter bolnišnice. Skupni izdatki so v primeri z letom 1953 narasli za 5,9 milijona šilingov. Zaradi ugodnejših pogojev na delovnem trgu, kjer se je dvignilo stanje zaposlenih, in na podlagi določil zakona o izmeri za rente

je bil učinek na finančni promet ugoden. Vsekakor pa znaša nasproti postavki prirastka prejemkov v znesku 2,5 milijona zvišanje izdatkov za 5,7 milijona šilingov. Ogromno je naraščanje stvarnih dajatev, če se primerja, da so izdatki za zdravniško in zobozdravniško zdravljenje od leta 1947 narasli od 2,9 milijona na 22,8 milijona šilingov. Izdatki za zdravila so v istem času narasli od 1,4 milijona na 14,8 milijona šilingov in stroški za bolnišnice od 2,9 milijona na 16,9 milijona šilingov.

V zavesti, da je preprečevanje bolezni uspešnejše kot zdravljenje, je bolniška blagajna podpirala akcije za okrepanje otrok in mladoletnih ter pospeševala možnosti za oddih potrebnim zavarovancem. V svojem rentgenskem laboratoriju je izvedla vrsto preiskav pripadnikov najrazličnejših obratov. Novi splošni zakon o socialnem zavarovanju, ki je v marsičem zboljšal, prinaša bolniški blagajni nove visoke obremenitve.

V statistiki k računskemu poročilu navajajo, da je bilo v minulem letu 11.182 oseb poškodovanih pri delovnih nezgodah. Zelo so narasla tudi obolenja osrčnika in srca ter zaapnjenja žil. Po rojstnih letnikih navaja statistika, da je bilo največ obolenj med letniki 1930 do 1934. Tam sledijo letniki 1925 do 1929 ter 1920 do 1924.

LOVEC KARLSON IN MEDVED

Lena deklica

Na Kamčatki, otoku v severovzhodni Aziji, je bilo nekoč mnogo medvedov. Najboljši lovec na medvede je bil Podporogin, ki jih je v štirih dneh ustrelil petinšestdeset. Njega pa je še prekosil Šved Karlson, ki živi na Kamčatki. Štirideset let že živi na tem otoku. Vprašali so ga, koliko medvedov je ustrelil, pa ni vedel. V prvih dveh letih jih je ustrelil 726, potem pa jih ni več štel. Človek bi komaj verjel, če ne bi bil sam na Kam-

in utaborili so se za noč. Karlson je odšel po vodo v majhen zalivček. Ko je hotel v vedro zajeti vode, je zapazil prav blizu ogromnega medveda. Tako blizu je bil, kot da bi se mu bil nastavljal za cilj. Karlson popusti vedro in nameri na medveda. Slišal je, kako je krogla udarila v prsi ogromne živali. Medved pade, pa se takoj spet pobere in s težavo odvrleče stran.

Karlson odide na drugo stran zalivčka, pritisne uho k tlom in posluša. Za trenutek je slišal težke medvedove korake, zakaj bilo je jeseni in tla so bila zmrznjena. Lovec gre v domnevni smeri in že čez tri sto korakov pride do medveda, ki je negiben ležal na tleh.

Karlson prisloni puško h grmu in hoče medveda dati iz kože. Trdno se nasloni k medvedu in ga zgrabi za kožo na hrbtu, da bi zarezal, ko se zgodi čudo: medved

strahovito zarenči in ga strese s hrbta, da odleti prav do puške. Duhaprisotno jo hitro zgrabi in še enkrat ustrelji medveda. To pot pa ni bilo več dvoma. Medved je smrtno zadet obležal na zmrznjeni zemlji.

Lovcu je bilo dovolj boja z medvedom in vrnil se je domov v koč. Naslednjega dne se je vrnil z obema domačinoma, da bi slekli medveda. Za čuda pa niso našli prve krogle v njegovem truplu, temveč le drugo v hrbtu in vendar je Karlson slišal, kako ga je prva krogla zadela. Zato je pregledal vsepovsod, da bi razrešil to uganko. In res je kmalu našel v bližini še truplo drugega medveda. Bilo je v resnici tako, kot je domneval: ko je sinoči hotel dati medveda iz kože, misleč, da je to ustreljeni medved, se je lotil cellega, živega medveda, ki je mirno spal, dočim je ustreljeni ležal nedaleč proč.

Pred davnim davnim časom sta živeli babica in vnukinja. Babica se je tako postarala, da ni mogla več delati. Vnukinja pa je bila jako lena. Babica se je od leta do leta bolj starala in je slabela. A je le doživela pomlad in si mislila: »Treba je piti in jesti. Zunaj ljudje že sejejo, tudi midve si bova morali kaj posejati.« To je rekla tudi vnukinji.

»Saj ni treba,« jo je zavrnila vnukinja, »ti si itak že ostarela in na jesen boš umrla, a jaz, vidiš, bom dobila kakega dobrega človeka, ki me bo vzel k sebi. Kaj bi medve z žitom?«

In tako nista ničesar posejali.

Prišla je jesen. Ljudje so spravljali poljske pridelke.

Starka ni umrla in deklice ni nihče vzel v rejo. Trpeli sta lakoto.

Ali nekoč je prišla soseda in videla, da babica in vnukinja nimata kaj jesti in je rekla:

»No, pa pridita k meni po kašo...«

Soseda je odšla, babica je rekla vnukinji: »Pojdi, vnučka, pa prinesi kaše!«

Vnukinja jo je zavrnila rekoč: »Ali je res treba, babica? Nemara ni dobra tista kaša...«

Babica in vnukinja sta vso zimo prestradali in bi bili skoraj umrli. A brž ko je prišla pomlad, je vnukinja odšla delat na njivo.

»Zakaj bi pa delala?« so se ji smejali sosede, »saj je tvoja babica že stara in ne bo živela več dolgo. Tebe bo pa že kdo vzel v rejo. Kaj bi vedve z žitom?«

»Nak,« jih je zavrnila vnukinja. »Zdaj pa že vem. Stari ljudje ne pravijo zaman: Če hočeš žeti, moraš sejati.«

Lisica in ORLIČI

Komaj so orličem zrasla krila, že so zleteli iz gnezda na širok kamen, kjer so se igrali na toplem soncu.

Lačna lisica, ki je prebrodila ves gozd in ni mogla nikjer ničesar najti, da bi potešila lakoto, jih je že zdaleč opazila. Zato se je prihulila in se plazila vse bliže orličem. Nепrestano se ji je v glavi vrtele misli: zdaj, zdaj bom potešila to strašno lakoto.

Na srečo pa so jo orliči pravi čas opazili in zleteli v gnezdo. Ko je lisica to opazila, se je razgledala, če ni morebiti kje stari orel. Ko je videla, da ga ni, se je napolila proti gnezdu. Njen edini up je bila njena spretnost.

»Dober dan, otroci,« pozdravi z milim glasom.

»Dober dan, teta lisica,« odgovore orliči.

»Prinašam vam veselo vest,« nadaljuje lisica zvito in se neprestano ogleduje, če ni morda kje na veji orel.

»Kakšno vest, teta lisica?«

Bila sem na konferenci vseh gozdnih prebivalcev in dogovorili smo se, da bo odslej mir med nami. Odslej bomo vsi živeli v slogi in ljubezni. Nikomur se ne bo treba bati za življenje. Pod skupno streho bosta lahko živela zajec in volk, orel in miš, lisica in kokoši, ne da bi se komu ježila dlaka od strahu pred drugim. Zato pridite, orliči, da se bomo vsi skupaj poigrali, poveselili in zapeli.

Tedaj so se orliči vznemirili v gnezdu.

»Kaj vam je?« jih pogleda lisica.

»Naš oče prihaja,« ji pove najmlajši.

Ko je lisica to slišala, se je spustila v divji dir.

»Kam pa, teta lisica? Počakaj našega očeta, pa se bomo vsi skupaj poveselili.«

»Vaš oče ni bil na gozdni konferenci in ima oster kljun,« je odgovorila zvita lisica in se je še bolj pognala v dir skozi gozd — lačna in jezna.

sedi, bom še enkrat začela: Nekdaj sta bila dva fantka, ki sta hotela iti na sprehod... V tem pa je prifrftal golobček: »Prosim, počakaj še malo, jaz bi tudi rad vedel povestico,« je zagruvil.

»Bom pač še enkrat začela: Nekdaj sta bila dva fantka, ki sta hotela iti na sprehod...«

Bums, je tedaj padla sliva Veverici naravnost v naročje. »Povej že do konca,« je dejala.

Zivalice pa so se slive tako prestrašile, da so se vse hkrati razbežale, punčka pa je od strahu padla v travo. Veverica jo je hitro pobrala in jo potolažila:

»Zdaj sploh ne morem povestice dokončati. Moram počakati, da bodo zopet prišle živalice.«

In otroci, ki so našo povestico prebrali do sem, morajo tudi počakati, da bo Veverica povedala do konca povestico o dveh fantkih.

Hackemann (Iz nemščine)

Veverica bi rada pripovedovala

Nekega dne je sedla Veverica v vrt pod živo. V naročju je pestovala svojo punčko in ji dejala: »Poslušaj me, punčka, sedaj ti bom pripovedovala povestico. Nekdaj sta bila dva fantka, ki sta hotela iti na sprehod...«

Tedaj je priletel ptiček in začivkal: »Jaz bi tudi rad poslušal povestico!«

»Tedaj bom morala pač še enkrat začeti,« je dejala Veverica. »Nekoč sta bila dva fantka, ki sta hotela iti na sprehod...«

Tedaj je priletela čebelica: »Zumm, zumm, zumm, smem tudi jaz poslušati?«

»Seveda,« je dejala Veverica, »kar pri-

UGANKA

Povsod mora biti na črki »i«, a tudi na koncu stavka stoji.

(vika)

Ivan Potrč:

39

NA KMETIH

Toplečka je jela kričati. Znova je povedala, da ni imela nikoli ničesar od življenja, da je prišla samo zavoljo dolgov in otrok k tej prekleti hiši in da bo, skratka, živela, kakor se bo njej zdelo; zavoljo Hane pa naj zvesta oba, sestrana in Rudl, enkrat za vselej:

»Dokler bom malo migala, Hana ne bo dobila grunta! Te pravice mi ne more nihče vzeti! Samo po moji smrti —«

Ni končala, bilo je, ko da bi ji glas vzelo. Odšla je v hiško in zaloputnila vrata. Zase vem, da sem pri teh zadnjih besedah odrevenel; takrat nisem vedel, zakaj — dandanašnji vem, Jezus, da vem!

Tudi Rudlu in sestrani ni kazalo drugače, ko da sta šla.

»Jezus-jezus-jezus!« je sikala sestrana za možem, ko sta odhajala. »Kje se je vzela? Ti moj Jezus, resnica!«

Mene sta pustila, ko da me tudi zdaj ne bi videla. Še srečno ni nobeden rekel. Izmaknil sem se iz hrama, potihoma, kolikor se je dalo.

Tako mi je začelo sčasoma vse čez glavo rasti. Hana je prihajala k meni, v hi-

ško ali na hram; kajti jaz se v hiško, kjer sta spali s Tuniko, pod milim bogom nisem pustil zvačiti.

Nekega večera, ko sem se pozno vrnil z oranja in sem bil s Hano na hramu, zbit od pluzenja in od vlačenja po strmih njivah — oral sem pri Murkovih, pri neki Toplekovi žlahti, ki ni nikoli zmogla dveh krav za vprego — razen tega sem bil zbit še od vročega dre in od jabolčnika, se mi je zadelo najprvo, da sem pri znani viži, ki so jo pelji fantje spodaj po stezi in skozi vas, ujel besedo o Hedlu.

»Počakaj! Prisluhni!« sem zasiknil proti Hani in se na pol dvignil z ležišča.

Skraja ni bilo nič pravega slišati; viža, povedal sem že, je bila stara, vlekla se je celo večnost, in potem so utihnili. Nato so znova zapeli — in zdaj, ne vem, je potegnil spodnjak ali kaj, sem zaslišal vsak posamezen glas. Fantje, dva ali trije, med njimi sem dobro prepoznal Paleka, so peli, glasno in zatezujoče.

Oj, Hedl ti,

maš hujde skrbi,

so Toplečke tri —

nesrečen si ti...!

In še enkrat — slišal sem vsako besedo, kakor da bi bila pri fari in s kora zapeta!

„So Toplečke tri —

nesrečen si ti...!“

Še in še so peli... in še in še so ponavljali o nesreči. Ni da bi povedal, kako mi je naenkrat bilo, kako je začelo vse trza-

ti po meni, ko da moja koža ne bi bila več moja.

Potem sva lahko oba s Hano slišala, kako je začel nekdo prestavljati rože na hišnih oknih in okna zapirati, da so šipe tenko zazvenele. To ni mogel biti nihče drugi ko Toplečka, ki je prav tako slišala pesem o treh Toplečkih; vstala je in jela zapirati okna pred vižami s ceste. Začutil sem Hanino roko na svoji, poiskala jo je in se je hotela okleniti, toda iztrgal sem jo, vstal in se pogal s sena na gumno. Če me je prvi trenutek pesem poparila, če me je zatem domala za srce zgrabila, me je ob tem zatreskavanju oken vsa reč razkačila. Bil sem pred hramom in še vedno sem čutil na sebi Hanino roko — roka se me je hotela okleniti in me zadržati... čutil sem, kako sem se ji v navalu jeze iztrgal, še enkrat mi je šlo skozi ušesa zapiranje oken. Zagnal sem se ob njih in proti stezi ter se gnal in gnal, da me v grabi, pri jarku, ni bilo kaj drugega več ko en sam sopež. Pogal sem se čez jarek in se ustavil za gabrovo mejo ob cesti — moral sem se oddahnuti, priti k sebi. Ta čas so peli, neke od kovačevega sem.

Potem so s petjem prenehali in zaslišal sem coklanje po cesti, zaslišal sem smeh, zatem govoricu in znova smeh, vsi trije so se smejali... Zatem se niso več smejali. Prišli so počasi, ko da bi hodil vsak s svojo pametjo.

Črni oblaki

Preko néba dir oblačkov, dir oblačkov — črnih mačkov, kaj se le vznemirjajo, kam tako le dirjajo?

Mačkov kup vse bolj se veča, glej na nebu temna gneča — črni mački se tepó, da kar bliski švigajo.

To krvave so butice, to debele so solzice, črni mački jokajo — dežek pada na zemljo...

Danilo Gorinšek

Zganil sem se, si zapel predpasnik in si podvihal rokavce; ves sem se tresel, čeljust mi je podrgetavala — vedel sem, da se bom strel. Kol, za katerega ne vem, kdaj in kje sem ga spotoma odtrgal s ploča, sem stiskal v rokah.

Dà, prihajali so; imel sem kol, oni so bili brez vsega, z rokami v žepih.

In zatem sem slišal, bili so skoraj vstric — samo malo bi še morali priti in pogal bi se iz gabrovja — sem prisluhnil govoricu.

»Eh, pustimo hudiča... ubogega...!« Bil je glas Irglovega.

»Pustimo ga!« je pridjal tretji, krajni; bil je Hrvatov.

Potem so prišli domala vstric. Palek je zavzdihnil, napravil še kak korak in dejal:

»Meni se samo Tunika smili...«

»Uboga deklina, res je...« je prikimal krajni.

»Vse to mora gledati, eh!« To je bil znova Palek.

Takrat bi moral planiti na cesto, toda to o Tuniki me je prizadelo huje ko ono o moji nesreči. Tunika se je tudi meni samemu smilila; nisem vedel zakaj, a smilila se mi je. Zadržal sem dihanje, vendar mi je srce tako tolklo, da sem se zbal, ali ga ne bodo na cesto slišali.

Oni so šli dalje mimo mene in se še menili ter se smejali. Irglov je povedal

Zakaj obleka greje

Najprej se moramo vprašati, če obleka sploh greje. Obleka vendar ni peč. V resnici ne greje obleka človeka, marveč človek greje obleko. Zakaj je človek peč, se boste morda vprašali?

Seveda je človek neke vrste peč. Saj veste, da hrana v človeškem telesu proizvaja toploto, ravno tako kot goreči les v peči. Sicer pri tem izgorevanju ne vidimo ognja, vendar se to izgorevanje občuti v tem, da telo postane toplo.

In ravno to toploto, ki nastane pri izgorevanju, moramo čuvati, jo varovati, da se ne izgubi v zrak. Ravno tako kot pri gradnji hiš in peči pazimo na to, da so čim bolj primerne in uporabne, ravno tako moramo gledati, da se primerno oblačimo in sicer tako, da toploto, ki jo telo proizvaja pod vplivom izgorevanja telesne hrane, čim bolj zadelamo, da jo

obdržimo ob telesu. Seveda nekaj toplote propuša tudi obleka, vendar še dolgo ne toliko kot bi je propustilo naše telo, ako bi bilo golo. Zato v zelo mrzlih dneh pustimo s tem, da se debelo oblečemo, zmrzovati našo obleko in ne telo.

Sedaj pa eno vprašanje: Kaj je topleje, tri srajce ali ena srajca s trojno debelostjo. Tri srajce, ena vrh druge oblečene, so toplejše kot pa ena sama s trojno debelostjo. Pri vsem ne gre za debelost srajce, marveč za vmesne zračne plasti, ki so med eno in drugo srajco. Torej zračne plasti so tiste, ki grejejo. Kot je že marsikomu znano, je zrak zelo slab prevajalec temperature. V tem primeru je zrak kot

Tri srajce so torej tri zračna oblačila. Ena srajca sama, pa če je še tako debela, pomeni samo eno zračno obleko.

Iz teh spoznanj torej sledi, da je bolj

priporočljivo, nositi več kosov tanjšega perila kot pa mogoče samo enega in tega toploto slabo prevaja. Tudi vi upoštevajte to in veliko manj boste zmrzovali v zimskih dneh, ko bo okoli vas ledeni mraz, vam pa bo lepo toplo. debelega, ker glavni izolator je zrak, ki izolator. Spoznanje, da ima zrak te lastnosti, s pridom upoštevajo pri gradnjah poslopij, na primer votla opeka ipd.

Če ima obleka neprijeten vonj

Obleka se sčasoma navzame neprijetnega vonja, ker tkanina vpija vase vonj, prah, tobakov dim, duh po bencinu in podobno. Ta vonj je neprijeten in močnejši, če v obleki delamo in jo le malo kdaj zamenjamo z drugo. Razen estetske neugodnosti, ki jo občutimo, je taka obleka tudi iz zdravstvenih razlogov neprijetna, saj nudi najugodnejše razvojne pogoje najrazličnejšim bakterijam, ki se naselijo v njej.

Odlično desinfekcijo in odstranitev najrazličnejših vonjev opravimo od časa do časa lahko same, če poškropimo oziroma zdrgnemo obleko zunaj in znotraj s sledečo mešanico: 30 kapljic smrekovega esenca, 20 kapljic cimetovega, 15 kapljic rožmarinovega, 15 kapljic nageljnovnega, 10 kapljic pomarančnega esenca in 250 gramov destilirane vode. Za tkanine je omenjena mešanica povsem neškodljiva.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Gripa in influenza

Že je nekaj časa bolj deževno in moker jesenski vreme in marsikdo je že postal nahoden. Zaradi stalnih vremenskih sprememb v jeseni obstoja ta nevarnost kar stalno. Ko smo postali nahodni, dan ali dva nato začnejo boleti roke in noge, glava, križ in hrbet, muči nas tudi kašelj. Znaki bolezni seveda niso pri vseh ljudeh enaki. Nekaterim se vnamejo živci, druge zopet trga po sklepkih, tretjim zopet nastanejo motnje v prebavi. Vsekakor so to znaki gripe, ki je nikakor ne moremo podcenjevati, marveč moramo takoj začeti z njenim zdravljenjem. Vso bolezen spremlja visoka vročina, da moramo takoj v posteljo.

Če smo se dobro prepotili in z uspehom jemali zdravila proti vročini, pili veliko lipovega, bezgovega ali čaja iz podobnih zdravilnih zelišč z limono ali medom, smo pospeševali izločanje bolezenskih snovi iz telesa in vročina bo po treh dneh padla. Seveda mora zaradi previdnosti ostati bolnik še tri dni v postelji, da premaga morebitni vpliv bolezni na druge organe.

Drobni namizni inventar

Namizni inventar sestoji iz naslednjih drobnih predmetov, ki jih pripravimo na posebno servirno mizico ali omaro, potem pa postavimo na mizo po potrebi.

Posodice za sol, poper in papriko naj imajo po možnosti sitaste pokrovce. Sitca moramo večkrat obrisati zunaj in znotraj, posodice same pa izprazniti, sol posušiti ali jo zamenjati z novo. Za poper pa je najprikladnejši mlinček. Vse odprte posodice za začimbe morajo biti vedno skrajno čiste.

Posodica za zobotrebce, kolikor je še v navadi, naj bo pokrita in take oblike, da lahko primemo zobotrebce v sredini. Marsikje pa zobotrebcev ne uporabljajo več.

Oljnico prinesemo na mizo takrat, ko začnemo servirati solato, ali pa tudi šele takrat, ko si kdo želi solato okisati ali še zabeliti.

Posodica z gorčico naj bo napolnjena samo do polovice ali do dve tretjini. Da se nam gorčica po uporabi ne posuši, nalijemo nanjo nekaj kisa ali olja. Žlička za zajemanje gorčice ne sme biti kovinska.

Košarica za kruh naj bo pregrnjena z belim prtičem iz blaga ali papirja.

Pepelnik mora biti vedno čist, nikoli prepoln.

Kako negujemo gumijaste plašče

Gumijaste plašče ponavadi le takrat dobro negujemo, ko jih rabimo, torej v deževnem vremenu. To je povsem napačno, ker dežni plašči se ne pokvarijo pri mokrem vremenu, marveč jim škoduje suho in toplo vreme, če so kje spravljani, kjer je za gumijaste plašče neprimerno.

Ravno tisto, kje je spravljeno, je tako bistvenega pomena za gumijast plašč, kakor tudi za druge gumijaste izdelke. Ako spravljamo gumijaste plašče v toplih in suhih prostorih, se začnejo pojavljati razpoke. Plašče je priporočljivo obešati od časa do časa v klet, kjer se ob vlagi zopet izravnavajo. Ob deževnem vremenu, če plašča ne rabimo, ga obesimo na prosto.

Zmečkani plašč je treba obesiti na obešalnik za obleke, ga politi z vodo ter ga nato pustiti, da se posuši v senci. Pri tem

gumijaste plašče

pa je treba paziti, da so žepi, ovrtnik, rokavi itd. gladko zrvnani, da ne nastanejo nove gube. Zamazanih gumijastih plaščev se ne sme čistiti z bencinom, s terpentinom in podobnim, predvsem pa jih je treba varovati pred najrazličnejšimi kislinami. Čistiti jih je treba s toplo milnico. Ako se gumijasti plašč raztrga, si tudi sami lahko pomagamo. Raztrgano mesto očistimo in ga pomažemo z gumijasto krpo in nato krpo prilepimo na raztrgano mesto. Zalepljeno mesto za nekaj časa obtežimo, da krpa bolje drži.

Pri nakupu gumijastega plašča je treba paziti na to, da si kupimo tak plašč, ki je tako krojen, da je omogočeno dovoljno zračenje. Plašči, ki onemogočajo zračenje, telesu škodujejo, ker zavirajo dihanje kože.

Sintetična limonska kislina zelo uporabna

Prav letos, ko je dosti sadja, se nam pogosto pripeti, da dobimo v našo obleko sadni madež, ki ga je po navadi težko očistiti. Zlasti velja to za madeže od breskev in hrušk, ki jih z običajnim pranjem sploh ne moremo odstraniti. Vendar pa razpolagamo s ceninim in zelo preprostim sredstvom, ki nam zelo uspešno služi pri odstranjevanju madežev, ki mažejo našo obleko.

Ko dobimo madež od sadja, namočimo ta del blaga v raztopino sintetične zgoščene limonske kisline in ga pustimo tako dolgo v raztopini, da madež povsem izgine. Preden namočimo tisti del obleke, ki ima madež, v raztopino sintetične limonske kisline, ga ne smemo prati z milom, ker pod vplivom mila madež postane rumen. Tudi z bencinom madeža ne smemo poskušati čistiti, ker ravno tako porumeni. Z raztopino sintetične limon-

ske kisline pa lahko odstranimo tudi vinske madeže z namiznih prtov, prtičev in podobno. V tem primeru seveda potrebujemo večjo količino raztopine limonske kisline.

Limonsko kislino napravimo na sledeči način: V skodelico damo do polovice vode, v njo pa raztopimo žličko limonske kisline. Vodo moramo mešati toliko časa, da se kristalčki kisline popolnoma raztopijo.

Sintetična limonska kislina je zelo poceni, zato naj jo ima vsaka gospodinja v svoji kuhinjski omari. Ta kislina nam ne služi samo za to, da z njo odstranjujemo madeže, marveč je tudi odlično nadomestilo za limono in kis, ki ga v gospodinjstvu tudi zelo pogosto rabimo. Zatorej, sintetično limonsko kislino v vsako gospodinjstvo.

nekaj o Hani, česar nisem dobro slišal, slišal pa sem Paleka, ko je rekel:

»Hana? Ta je vsa pasja!«

Eden se je oglašil »Hev-hev!«, da so se znova zasmeljali; potem so šli in niso več zapeli.

Naslonil sem se na kol; v meni ni bilo več volje, da bi stekel za njimi, a okoli mene je nastala takšna tihoča, da sem slišal, kako mi je srce vse huje in huje nabijalo. Tesneje in tesneje mi je postajalo, nagnil sem glavo nazaj, zajel sapo in se ob vejah divjega kostanja, ki je raste v živni meji ter ob križpotjih, zagledal proti zvezdam na nebeški modrini. Bile so mirne, ko da jih ne bi nič skrbelo, meni pa je bilo znenada tako hudo, da bi umrl. Ne vem, kako sem prišel do hrama, kdaj sem sedel na oje v kolarnici in si zakopal razoglavo glavo v roke. Po glavi se mi je mešalo dvoje: »nesrečen si ti!« in »uboga deklina!«; zares se mi je zasmilila in zares sem bil nesrečen.

Potem sem začutil nekoga ob sebi; dvignil sem glavo in zagledal Hano. Stala je pred mano, se obirala, ko da bi se šele zdaj spravila z ležišča. Da, lahko bi bila že v hiški; malo me je presenetila, ko sem jo zagledal. Glava mi je znova zlezla med prste, zatem pa sem jo pogledal, domala divje, in zasiknil:

»Kaj bi rada? Kaj stojiš tu?«

»Jezus, kaj sem storila?« se je vprašala. »Južek!«

Znova sem jo pogledal, videl, kako se je še nadalje popravljala, in sem zamahnil z roko, kakor da mi je malo do vsega. Nič nisem mogel verjeti njenim vzdihom.

»Jezus, bala sem se, da se boste stekli! Čisto sem namrznila!«

Gledal sem jo; lahko je videla, da mi je odveč. Potegnil sem ji roko z glave, začela mi je gladiti lase, potem pa sem začutil toplino njenih bokov; znenada se mi je zazdelo, da bi rada, da bi bil ljubezniv z njo, in sem jo začel poljubljal; bila je hladna po licih in po ustnicah, ves čas sem čutil, kako mi je odveč in nadležna, toda poljubljal je nisem nehal, dokler se ni odmaknila in si prevezala ruto, ko da bi ji bilo zdaj zadosti poljubljanja.

»Grem,« je rekla.

Gledal sem, kako je odšla po pocjah, kako je na stopnicah postala in kako je odrinila vrata; glasno jih je zapahnila, nič se ni zmenila za mater.

Toda za »nesrečnega Hedla« so se začeli zanimati drugi.

Jeseni, ko je začelo zebsti, sem moral, če sem se hotel obleči, na odbor, na občino; Toplečka ni zame opravila, rekli so, da moram priti sam. Slekli sem si predpasnik, ga obesil na klin pri hlevu, se umil, si popravil lase in šel. Prekrel sem vse karte in papirje in samo čakal, da Roškarci, to je občinski tajnici, svoje povem — pogoreli smo, saj bi lahko vedeli

v tistem odboru, da smo ostali brez cunj! A se je zgodilo drugače; v pisarni je bil Mihorič, novi župan, predsednik ali kaj je že bil... Bil je s hrbtom obrnjen proti vratom, a komaj je zaslišal moj glas ali Roškarčin pozdrav »Bog daj, Hedlov!«, že ga je pognalo pokonci — pogledal me je, kakor da me že sto let ne bi videl, se odkašljaj in vprašal:

»Si prišel?«

Vse se je nasršilo v meni, a tudi vse zatrepetal; požrl sem slino.

»Prišel sem, ja! Malo še, pa ne bom več imel kaj obleči; cela fara ve, da smo pogoreli.«

Vsa reč, tudi Mihorič, ki je stal sredi pisarne, držal roke v žepih in me gledal, me je lahko samo ujezila.

»Nikar se no ne hrši!« je začel počasi. »Pogoreli ste, ja, vem — samo, da boš ti, Hedl, še enkrat pogorel!«

Gledal sem ga, vedel sem, kam je meril, a napraviti nisem mogel niti koraka več — ko da bi imel noge znenada priraščene k podu. Gledal sem ga, v glavi pa se mi je nenadoma vse zmotilo, da sem zaslišal Mihoričev glas, kakor da prihaja nekje od daleč.

»Roškarca, daj mu papir! Je že plačan, Toplečka je plačala... Ti, Hedl, boš pa malo k meni pogledal. Hedl! Si slišal?«

Slišal sem, da, vzel sem papir z mize izpred ženske, potegnil klobuček z glave in odšel skozi na stežaj odprta vrata,

kjer je vstopil Mihorič in me za vrati počakal, kakor da bi se hotel prepričati, ali pridem za njim ali ne.

Izba je bila precj večja, daljša ko prva, sredi nje je bila skoraj od zidu do vrat dolga miza. Mihorič je sedel za gornji konec ter mi pokazal, naj sedem; sedel sem koj pri vratih njemu nasproti. Prižgal si je cigareto, vrgel kar po mizi tudi meni eno, in vzkliknil:

»Roškarca, vrata zapri!«

Slišal sem, kako je vstala ko nekaj težkega, prišla do vrat in ga hotela nekaj povprašati, a Mihorič je zamahnil, češ naj zapre. To se je tudi zgodilo. Zatem je postavil komolce na mizo, spustil roke po njej, ko da bi udaril po mizi, in povedal, naravnost v obraz, kakor je tudi sedel naravnost pred mano:

»Toplečka, Zefa, je bila pri meni. Sam sem jo poklical, ljudje preveč govore — na Gomili nismo na Turškem.«

»Na Turškem, a?«

Pogledal sem ga; pogled je utegnil biti kar se dá zabit, kajti Mihorič je pograbil pepelnik, ga s treskom prestavil in trdó, odsekano dejal:

»Pubec, ne reži se!« Postal je, ko da ne bi vedel naprej, ko da ne bi našel prave besede, cigareta mu je dva ali trikrat zamigala na ustnicah, a ni še nič povedal. »To sem ti hotel povedati, tega... tega... tega oné tam na Toplekovem, pri vas, mora biti enkrat konec!« (Dalje)

Primeri, ki silita k razmišljanju

Pri roki imam podatke o uspešnosti pašnikov na čredinke. Gre sicer za 2 pašni zadruzi na Nižjem Avstrijskem, vendar so te primerjave uporabne tudi pri nas in tudi za zasebne kmetije. Prva pašna zadruga ima v 700 m nadmorske višine pašnik v izmeri 36 ha. Ta pašnik je razdeljen na 6 čredink in se je na njem v letu 1954 skozi 4 1/2 meseca paslo 56 goved s povprečno težo 385 kg. Ob koncu paše so bila goveda povprečno za 116 kg težja, kar pomeni, da je pri ceni 8 šil. za kg prirastka dal pašnik 52.000 šil. tržnega brutodonosa. Na hektar pašnika je znašal brutodonos 1.444 šil. Na eno govedo je odpadlo 0,7 ha pašne površine.

Drugi pašnik meri 52 ha in je razdeljen na 13 čredink. V letu 1954 se je na njem skozi 4 1/2 meseca paslo 184 goved s povprečno težo 368 kg. Povprečno so v tem času goveda pridobila 113 kg na teži. Ta pašnik je dal 166.696 šil. tržnega brutodonosa, na hektar površine torej 3.205 šil. Na eno govedo je odpadlo

0,3 ha površine. Ako primerjamo ta donos z našimi povprečnimi donosi na polju, vidimo, da je dal ta pašnik brez posebnih obremenjajočega dela več tržnega brutodonosa, kakor ga dajo pri nas žita.

Pri nas, kjer živino v dolini še večinoma pasemo po vaških gmajnah, dravskih logih ali celo v gozdu, je ureditev pašnikov na čredinke zelo potrebna. Z ureditvijo pašnikov na čredinke, bodisi zasebnih, združenih ali vaških, in z njihovo redno oskrbo bi ustvarili enega izmed dveh bistvenih pogojev za boljše rentabilnost naše zaostale živinoreje. S pašniki na čredinke bi se nam poletna reja znatno pocenila. Živina bi imela dovolj krme in na površini, kjer pasemo danes 10 goved, bi jih pasli lahko 20, pa tudi 30. Poleg tega bi odpadlo zamudno poletno pripravljane zelene krme in krmljenje živine ter bi imeli več časa za druga dela in za družino. Zato pa bi tudi na njih lahko pridelovali več lucerne in detelje ter več strniščne krme, kar bi nam bistveno pripomoglo k ostvaritvi drugega pogoja za uspešno živinorejo: pridelali bi tudi več izdatne zimske krme.

Sedanji poznojesenski čas je izredno pripraven, da pričnemo resno razmišljati in pripravljati svoj vaški, združni ali pridomni pašnik. Mlade gozdove imamo povsod pregosto zaraščene. Zato bomo brez vsake škode izsekali iz njih kole in rante, ki jih potrebujemo za pašnik na čredinke. Čez zimo bomo potrebni les nasekali in zvozili domov, kole ošpičili ter rante ustrezno prirezali, tako da bo-

mo v zgodnji pomladi že lahko pričeli s postavljanjem ograje.

Sedaj v jeseni moramo misliti na kalifosfatno gnojenje za pašnik določenega travnika. Pri tem ne bodimo skopi. Korist, ki smo jo prej videli in pa olajšave pri poletnem delu opravičujejo, da pognojimo pašnik za začetek vsaj s 1000 kg Thomasove moke in 400 kg kalijeve soli na hektar. Za pomlad pa mu pripravimo še kakšnih 400 kg nitramonkala, da ga v enakih obrokih potrosimo na vsako pašeno čredinko. *Blaz Singer*

Gnoj na travnike

O potrebi gnojenja travnikov se je govorilo že dosti. Različna so vendar mnenja, kdaj trositi gnoj na travnike, jeseni ali spomladi. Na splošno velja pravilo, da gnojnica, gnojevka in dobro preperel gnoj (ki je že podoben kompostu) na travniku najbolj učinkujejo, če jih damo spomladi. Slamnat, še precej svež gnoj pa je boljše trositi jeseni. Seveda je pri tem treba vzeti v zakup izgubo na amoniaku.

V praksi odloča navadno vprašanje, kdaj imamo največ časa. Tega pa imamo največ v pozni jeseni. Da pa izguba na amoniaku ne bo prevelika, pričnimo travnike gnojiti, ko bo zemlja že zmrzla. Čim pade temperatura na ničlo, preneha tudi amoniak izhlapevati iz gnoja. Na zmrazjenem travniku z razvažanjem gnoja poleg tega tudi travniške ruše ne poškodujemo.

Pomen perutninarstva

v avstrijskem kmetijstvu

V Avstriji držijo 85 % vse perutnine (kokoši, rac in gosi) kmetijski obrati. Proizvodna vrednost avstrijske perutnine je znašala leta 1950 343 milijonov šilingov in je leta 1953 narasla na 764 milijonov šilingov. Po vrstnem redu se je med drugimi proizvodi pomaknila perutnina od 11. mesta v letu 1950 na 7. mesto v letu 1953. V tem letu je predstavljala večjo vrednost kakor pa pridelani ječmen, oves, vino ali sadje. V letu 1954

pa sodijo, da je proizvodna vrednost perutnine narasla na 1 milijardo šilingov ter da je bila višja od proizvodne vrednosti rži v državi.

Te primerjave dovolj očitno kažejo pomen perutninarstva v avstrijskem kmetijstvu, predvsem na malih kmečkih obratih. Po splošnem kmetijskem štetju iz leta 1951 odpade pri kmetijah do 2 ha na 100 hektarjev kmetijske površine 613 kokoši, na kmetijah od 2 do 5 ha pa 323. Na 100 ha kmetijske površine odpade pri srednjih kmetijah od 5 do 20 ha le še 175 kokoši, na kmetijah od 20 do 100 ha pa le še 85 kokoši. Kmetijska veleposvetva pa redijo na 100 ha komaj 11 kokoši. Iz tega sledi, da je perutninarstvo oz. kurjerja v pravem pomenu besede panoga malih kmečkih obratov. To pa ne samo po številu temveč tudi po produktivnosti. Proizvodna vrednost perutnine predstavlja 8. do 9. del vrednosti celotne živalske proizvodnje.

Naši mali kmečki obrati predvsem okoli središč tujskega prometa bi morali posvečati več pozornosti kokošjereji oz. perutninarstvu. S perutnino bi lahko dosegli marsikak tisočak več dohodkov, kakor ga dosejajo sedaj. Pobuda za povečanje in izboljšanje kokošjereje je popolnoma osnovana. Naša država mora še vedno upoštevati jajca, pa tudi zaklano perutnino. V letu 1954, ko je bila proizvodna vrednost perutnine v povojni dobi najvišja, smo še vedno uvozili jajc v vrednosti 30 3/4 milijona šilingov, zaklane perutnine pa za 9 3/4 milijona šilingov. Ta vrednost 40 milijonov šilingov bi lahko koristila domačim malim kmetijam. Marsikateri kajžlar bi s perutnino lahko povečal svoj letni dohodek za 3 do 5 tisoč šilingov. *bl.*

Umetno osemenjevanje se širi

Umetno osemenjevanje krav se je v Sloveniji razmeroma hitro uveljavilo in se širi tudi v drugih republikah FLRJ. Na podlagi republiških gospodarskih načrtov pa se bo v naslednjih petih letih še mnogo bolj razširilo.

Tako računajo, da bodo leta 1960 v Sloveniji osemenjevali 110.000 krav. Letos bo v Sloveniji okrog 35.000 osem-

PRAVNE ZADEVE

V PRIMERIH

Kaj je treba vedeti iz novega zakona o socialnem zavarovanju

II.

Ako hočemo biti natančni, moramo zakon poznati v celoti. Ker pa obsega zakon tudi različne druge redke primere v vseh podrobnostih, je koristno, da najprej opozorimo na glavne razlike v novem zakonu.

Taka razlika je že v važi določbi (kakor jo vsebuje tudi jugoslovanski zakon o socialnem zavarovanju!), da se v zavarovalno dobo šteje tudi čas, v katerem je zavarovanega člana ovirala v njegovem delu kršitev svobode, ako le-te ni povzročil prestopok proti avstrijskemu kazenskemu zakonu. Torej velja to za tistega, ki je bil od kake tuje sile (n. pr. nacistična okupacija Avstrije) izseljen, zaprt ali drugače oviran pri svojem normalnem delu.

Važna nova določba popravlja delavcem tudi dosedanja krivica, ko se jim je štela zavarovalna doba šele od leta 1939 naprej brez ozira na to, če so prej delali, kaj in kje. Zdaj pa se štejejo tudi delovna leta pred 1939, in sicer tako, da se v šteje vsem tistim, ki so se rodili do leta 1905, od vsakega delovnega leta, začnši od petnajstega leta do 1939, brez kakega dopolnilnega prispevka osem mesecev v zavarovalno dobo. Tistim, ki so rojeni v letih 1906 do 1916, bo všteti po sedem mesecev za vsako delovno leto, vsem pozneje rojenim pa vsaj šest mesecev!

V tozadnem jugoslovanskem zakonu je stvar tako urejena, da so prejšnje krivice popravili z določbo iz leta 1950, po kateri se pri določitvi delovne dobe v šteje v zavarovalno dobo ves čas, ki ga je zavarovani prebil v odvisnem delovnem razmerju, torej če ni imel samostojnega podjetja.

Po dosedanjem avstrijskem zakonu o socialnem zavarovanju so zavarovanci-delavci na koncu zavarovalne dobe dosegli približno 50 odstotkov povprečne zavarovane mezde, nameščenci pa približno 60 odstotkov povprečne plače. Zdaj bo končna renta dosegla približno 80 odstotkov povprečne plače, kar je nedvomno precej izboljšano. Poleg tega je bila z novim zakonom za stalno potrjena tudi 13. renta, in sicer tako za stare kot tudi za nove rentnike. Za višino rente pa so merodajne tudi doklade za dopust in tako imenovana božična doklada, kar pomeni tudi veliko izboljšanje višine rente.

Na približno isti način so se povešale tudi rente za nameščence, ki uživajo pokojninsko pravico od leta 1906 in se jim je prej priznavala prejšnja doba le pogojno. Novi zakon določa za nameščence, da se jim za izpolnitev čakalne dobe računajo dokazani delovni časi od 1. julija 1927 dalje v celoti, prejšnji pa z eno šestino. Za odmero rent veljajo pri upoštevanju prejšnje delovne dobe ista določila kot pri delavcih.

Po starem zakonu o socialnem zavarovanju je bila upravičenost do rente odvisna od potrebnega tretjinskega kritja in so bile pridobljene zavarovalne dobe uračunane samo takrat, če so padle v razdobje določenega prištevanja in če je bilo zadnjih 36 mesecev pred vstopom v rento tudi dejansko kritih z zavarovalno dobo. Kako je to rešeno po novem zakonu, si bomo ogledali prihodnjč.

njenih krav (lani približno 26.000). V vsej državi bodo leta 1960 osemenjevali 757.000 krav. Osemenjevanje se bo razširilo (po odstotkih krav) najbolj v Sremski Banatu (48 %), v Sloveniji za 43 %, na Hrvaškem za 40 %, v Srbiji za 31,5 % in v Bosni in Hercegovini za 21 %. Računajo, da bodo stroški osemenjevanja najmanjši v Sloveniji, povprečno po 2600 din na kravo, medtem ko so jih za Vojvodino preračunali celo na 8000 din. Razlika nastane zaradi prometnih razmer in ureditve osemenjevalnih središč.

Od oktobra naprej spet prave cene za mleko

Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je odredilo, da morajo dobiti kmetije svoje mleko, ki ga oddajajo mlekararnam, od 1. oktobra naprej do nadaljnjega spet plačano po uradno določeni ceni, to je 1.60 šil. za liter mleka, ki ima 3,5 % masti. Kakor znano, so v zadnjem letu od te cene odtegnili kmetom na liter mleka 20 grošev za takozvani krizni fond, s katerim so baje subvencionirali izvoz presnega masla.

Ta ukrep je povzročil med kmečkim prebivalstvom silno ogorčenje, ki je bilo upravičeno, kajti subvencioniranje izvoza masla je stvar fonda za gospodarstvo z mlekom in mlekarne, ne pa stvar kmetov. Mlekarne in ta fond namreč razpolagajo s prekomernimi dobički, ki jih črpajo iz razlike med odkupno in prodajno ceno mleka, dočim je v povprečju sedanja odkupna cena itak prenizka.

Upamo, da v bodoče nihče več ne bo skušal zvaliti take in podobne stroške na račun kmeta, ki mu država za njegove pridelke garantira ceno.

Kako se pri pitanju obnesejo dodatna krmila?

Dandanes, ko uspešno pita le tisti, ki hitro in poceni pita, dobivajo dodatna krmila in njihove mešanice čedalje večji pomen. Na tem mestu smo pred letom dni pisali o rezultatih poskusnega pitanja z dodatkom mešanega krmila »Ekonom« na kmetijski šoli Podravlje. Na koroškem veleselju smo lahko primerjali rezultate poskusov pitanja z dodatkom »Multavit« na kmetijski šoli Podravlje in z dodatkom »Perovit« na nekem drugem posestvu.

Danes lahko pregledamo podatke nadaljnega poskusa, ki ga objavlja »Der

	začetna teža	teža po 11 dneh	prirastek
1. skupina	136.— kg	161 kg	25.— kg
2. „	132.50 kg	158 kg	25.50 kg
3. „	124.— kg	149 kg	25.— kg

Po teh 11 dneh je vsaka skupina na osnovni krmi dobila na dan 7 kg pese in 0,6 kg deteljnega zdroba. Na pitovni krmi pa je dobila 1. skupina kupljeno mešanico dodatne krme, ki je sestojala iz 77 % žitnega zdroba, 11 % otrobov, 11 % beljakovinskega koncentrata s sledovnimi elementi in 1 % rudninskih snovi. Druga in tretja skupina sta naprej dobivali isto krmo, kakor prvih 11 dni,

	začetna teža	končna teža	prirastek
1. skupina	161 kg	215.5 kg	54.5 kg
2. „	158 kg	207.5 kg	49.5 kg
3. „	149 kg	207.5 kg	58.5 kg

Računica o rentabilnosti pitanja za vsako skupino je pokazala, da je vrednost krmil, ki so bila potrebna za pridobitev 1 kg žive teže prašiča, znašala pri prvi skupini 7.84 šil., pri drugi skupini 7.56 šil., pri tretji pa 6.22 šil. Kilogram belja-

fortschrittliche Landwirt«. V tem primeru so dali na različno pitanje 3 skupine po 5 enakostarih prašičev. Najprej so skozi 11 dni krmili vse tri skupine enako, da ugotovijo razliko v prirastku. Osnovna krma je sestojala iz pese in deteljnega zdroba, na pitovni krmi pa je odpadlo na žival 1 kg mešanice iz 65 % žitnega zdroba, 17 % otrobov, 14 % beljakovinske krme (7 % ribje moke, 3 % mleka v prahu, 2 % mesne moke in 2 % kvasu) ter 2 % krmnega apna. Rezultat je bil po 11 dneh naslednji:

ki so ji dodali še 2 % klokočevih in sojinih tropin. 3. skupina je dobivala k temu še na dan in žival 3 g Aurofac 2 A. Pitovne krme so vse tri skupine dobile, kolikor so je požrle. V prvi skupini je 1 prašič požrl povprečno na dan 1.87 kg pitovne krme, v drugi skupini 1.97 kg, v tretji skupini pa 1.83 kg.

Po 16 dneh so skupine pokazale naslednjo pridobitev na teži:

kovinskega koncentrata, ki ga je skozi 16 dni dobivala prva skupina, je stal 13.50; pesa se je vzela v račun s 40 groši in deteljni zdrob s 60 groši za kg. Za ostala krmila je bila vzeta tržna cena.

Jugoslovanskemu zgledu naj bi sledila tudi Italija

V četrtek, dne 10. nov. 1955 je bila pri deželni vladi tiskovna konferenca o sklepu Okrajnega ljudskega odbora Kranj, s katerim je bila 137 kmetom iz občine Bekštanj priznana pravica do paše na jugoslovanski strani obmejnih planin Jepica, Črni vrh, Mikulica, Trčarica in Blekova. Na tej tiskovni konferenci je dvorní svetnik dr. Riesenfeld seznanil novinarje s potekom pogajanj na Bledu, v Gleichenbergu, Mariboru, Radovljici in Beljaku, ki so omogočila, da sta Okrajna ljudska odbora Slovenjgradec in Kranj lahko priznala koroškimi kmetom to pravico in sicer OLO Slovenjgradec na planini Tehma in OLO Kranj na prej imenovanih planinah. Koroška javnost je zelo pozdravila sklepe OLO Slovenjgradec in Kranj, ki sta na tozadevna priporočila v Gleichenbergu in Mariboru široko-grudno in v popolno zadovoljstvo sedanjih pašnih upravičencev omogočila pašo na svojih planinah.

Hkrati pa je bilo ugotovljeno, da so ostala vsa dosedanja prizadevanja za podobno rešitev na obmejnih planinah med Avstrijo in Italijo brez uspeha. Italija je namreč že leta 1940 razlástila zilijske kmete, ki so imeli planine na italijanski strani meje. Prizadevanja kmetov, Slovenske kmečke zveze, deželne vlade in zvezne vlade za vrnitev teh planin segajo že v leto 1947 in so še vedno brezuspešna, čeprav so zilijskim kmetom za njihov obstoj te planine še bolj potrebne, kakor pa so potrebne kmetom občine Bekštanj. V koroški javnosti prevladuje mnenje, da bi po zgledu Jugoslavije, katere pravni sistem se v marsičem razlikuje

je od avstrijskega, tudi Italija, ki ima podobni pravni sistem kakor Avstrija, brez nadaljnjega lahko ustregla tem prizadevanjem.

Po servitutnih listinah iz 19. stoletja so imeli številni koroški kmetje pravico do paše na planinah v območju vojvodine Kranj. Po letu 1920 so te planine izkoriščali naprej. Nova Jugoslavija pa je v zvezi z agrarno reformo razpustila vse pašne in servitutne skupnosti. Take planine so postale splošno ljudsko premoženje. Država oz. njeni organi upravljajo te planine, skrbijo za njihovo vzdrževanje in produktivnost, izkoriščajo jih pa po ustreznih predpisih kmetije, za katerih obstoj je pašna živina na planinah neobhodno potrebna. V Gleichenbergu in Mariboru sta se avstrijska in jugoslovanska delegacija sporazumeli, da priporočita jugoslovanskim oblastem, da ponovno dovolijo nekdanjim koroškim pašnim upravičencem, ki so mali kmetje in katerim je za njihov obstoj pašna na planinah potrebna, da spet lahko pasejo živino na planinah Tehma, Jepica, Črni vrh, Mikulica, Trčarica in Blekova. Pristojna okrajna ljudska odbora Slovenjgradec in Kranj sta temu priporočilu ustregla in s tem omogočila, da na jugoslovanski strani meje lahko pase 263 koroških kmetov 265 normalnih goved, to je živali nad 2 leti starosti, ali 530 živali do 2 leti starosti. Na teh planinah lahko postavijo hleve in pastirske kočice in uredijo napajališča, za kar bodo imeli proti malenkostni odškodnini na razpolago tudi potrebni les.

Nekrvavi udar v Braziliji

Pred enim tednom je prišlo v Braziliji do upora med vojaštvom, ker je začasni predsednik republike Luz odstavil vojnega ministra Teixeira. Teixeira je bil odstavljen, ker je zagovarjal demokratično načelo, da morajo biti spoštovani rezultati zadnjih volitev, na katerih je bil za predsednika republike izvoljen Kubiček. Tako naziranje očitno ni ugajalo krogu okoli začasnega predsednika Luza, zato je Teixeira odzvel funkcijo, kar pa je izzvalo odpor med delom vojaštvu, ki je prevzela oblast v glavnem mestu.

Po teh dogodkih je predstavniški dom,

ki je bil sklican na izredno sejo, odstavil predsednika Luza in na njegovo mesto imenoval social-demokratskega predsednika senata Ramoso. Ta sklep je potrdil tudi senat, v katerem zanj niso glasovale samo koalicijske stranke, ki so pri volitvah izvolile predsednika Kubička, marveč tudi nasprotne stranke.

Tako je bila z akcijo vojske rešena politična kriza in vlada po vsej državi spet mirno stanje, medtem ko so se odstavljeni predsednik Luz in njegovi najožji sodelavci zatekli na neko križarko.

Argentina spet pod novim vodstvom

V nedeljo zvečer je del vojske prisilil začasnega predsednika Argentine Lonardi, da je podal ostavko. Lonardi je hotel osnovati vlado iz skrajnih desničarjev. Novi predsednik je postal Pedro Aramburo, dosednji šef generalštaba argentinske vojske.

V sporočilu, ki ga je po zaprisegi naslovil novi predsednik na argentinsko ljudstvo, je izjavil, da je Lonardi izročil vojski oblast zato, ker ni mogel premagati in rešiti nekaterih težav. Po njegovih besedah so njegovi cilji prav tisti, kot sta jih imela predsednik Lonardi in podpredsednik Rojas. General Aramburo je izjavil, da bodo delavci obdržali in še pridobili nekatere privilegije, ki so jih uživali že do sedaj, žrtve pa, ki jih je treba doprinesti, je treba enako razdeliti na vse sloje prebivalstva. Novi predsednik je nadalje sporočil, da bodo osnovali »revolucionarno junto«, ki jo bodo sestavljali ministri vojske, zrakoplovstva in mornarice. Junta bo imela vsa pooblastila začasne vlade.

Ker predsednik Lonardi ni prostovoljno odstopil, marveč ga je do tega prisilil

del vojske, je splošna argentinska sindikalna zveza napovedala generalno stavko ključnih industrijskih obratov. Pred pričetkom stavke je vojaška vlada poslala v vse važnejše kraje močne vojaške oddelke, oborožene z najtežjim orožjem in tanki. Poleg tega so v največjem industrijskem mestu Rosario pričeli z zapiranjem voditeljev sindikata. Isto se dogaja tudi v drugih mestih Argentine. Zapore pa polnijo tudi z drugimi osebami, ki so sledile pozivu na stavko.

S čistkami pa je pričela nova vlada tudi v vojski. 21 generalov in 8 drugih višjih oficirjev je bilo upokojenih. V Washingtonu so zaradi nastalega položaja v Argentini zelo zaskrbljeni.

Preseljevanje preko oceana

Iz prenaseljene Evrope, kjer mnogi ne morejo najti dela in kruha, se še vedno selijo v razne prekooceanske dežele. Meddržavni izseljeniški komite v Ženevi navaja, da je od 1. februarja 1952, to je odkar obstoja ta ustanova, pomagal 371.000 osebam zapustiti Evropo. Od tega je iz Nemčije emigriralo 128.000 ljudi, iz Italije 123.000, iz Avstrije 31.000, iz Grčije 26.000 in iz Nizozemske 22.000. Od teh emigrantov se jih je izselilo 104.000 v Avstralijo, 74.000 v Kanado, 64.000 v Združene države, 31.000 v Argentino, 45.000 v Brazilijo, 14.000 v Venezuelo, 5.000 v Izrael, 4.000 v Čile in 3.000 v Urugvaj.

Važen termin za bivše delojemalce v inozemstvu

V okviru sporazuma o socialnem zavarovanju so zajamčene pravice za rente ali pričakovalne dobe za delojemalce, avstrijske državljanke ali »Volksdeutsche«, ki so si jih pridobili do 30. aprila 1945 v inozemstvu. Pravice veljajo za pridobljene delovni čas v Bolgariji, Estoni, Jugoslaviji, Letonski, Litaviji, Poljski, Romuniji, Češkoslovaški in Madžarski.

Obveznosti iz teh pravic bodo nosile avstrijske socialne zavarovalnice in sicer iz onega področja, ki ustreza inozemske mu. Po določenih sporazuma bodo upoštevane pravice le takrat, če bo upravičenec predložil tozadevni predlog za zaznambo. Termin za prijavo se konča 30. novembra 1955.

Vse v Avstriji bivajoče osebe, ki so bile nekdanj zaposlene v navedenih deželah, morajo tedaj do tega časa predložiti pri pristojnem avstrijskem rentnem zavodu predlog za zaznamek. Kdor bi ta rok zamudil, bi zapadel pravice iz delovne dobe v inozemstvu. Za prijavo so pristojni

Pogozdovanje na Koroškem

Oktober 1954 so v Celovcu ustanovili avstrijsko družbo za pogozdovanje, ki ni samo v Avstriji prvo podjetje te vrste, temveč v vsej Evropi. V prvem delovnem letu so pod vodstvom devetih strokovnjakov in s 160 delavci obdelali okoli 2.000 hektarjev gozdne površine, nadaljnjih 1.300 hektarjev pa so obdelali kmečki gozdni posestniki po navodilih družbe. (Wikorr).

avstrijski zavodi, ki jim ustreza zaposlitev v inozemstvu. Za rudarje je pristojna: Bergarbeiterversicherungsanstalt, Graz, Lessingstrasse 20; za kmetijske in gozdne delavce: Land- und Forstwirtschaftliche Sozialversicherungsanstalt Graz, Paulustorgasse 4; za zaposlene v javnem prometu: Versicherungsanstalt der österreichischen Eisenbahnen, Wien, Linke Wienzeile 48/52; za vse ostale delavce: Allgemeine Invalidenversicherungsanstalt, Landstelle Graz, Tummelplatz 9, in za namočence: Angestellttenversicherungsanstalt, Wien V., Blechturmstraße 11.

Zračni taksiji

Urad za civilno letalstvo je dovolil letalskim družbam v Celovcu, Innsbrucku in Linzu, da lahko z zračnimi taksiji prevažajo potnike. Posebno tuji si bodo lahko iz zraka ogledovali mesta. Zračne taksije smejo pilotirati samo piloti in osebe s pilotskimi izkaznicami. Letalo in potniki morajo biti zavarovani za primer nesreče.

Dolžina avstrijskih železniških prog

V poslovnem poročilu avstrijskih zveznih železnic za leto 1954 je naveden obseg omrežja železniških prog. Proge glavnih železnic znašajo 3623,891 km, normalnotirne postranske proge 1815,391 km ter ozkotirne 501,664 km. Skupna obratna dolžina zveznih železnic znaša 5940,948 kilometrov.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 20.00, 22.00, 24.00.

Sobota, 19. november:

5.50 Kmečka oddaja — 8.45 Širni pisani svet: Pri letcih zdravnikih v Avstraliji — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Domači zvoki — 18.00 Iz parlamenta — 19.30 Kaj se je zgodilo v tem tednu — 20.00 Idealna zaročenca.

Nedelja, 20. november:

6.20 Ljudska glasba — 7.25 S pesmijo voščimo in pozdravljamo (slov.) — 8.20 Kmečka oddaja — 8.55 Spominjamo se Rembrandta — 9.10 Godba na pihala — 11.05 Radost in veselje za vse — 14.15 Stare koroške ljubezenske pesmi — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Otroški oder — 19.00 Športna poročila — 20.00 Igra vaška godba.

Ponedeljek, 21. november:

5.50 Kmečka oddaja — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. Za našo vas (slov.) — 16.20 Znanje za vse — 18.00 Šlagerji — 18.15 Mladinska oddaja — 18.35 Gospodarska oddaja — 18.45 15 minut s Slovenskim oktetom (slov.) — 20.15 Glasba za milijone — 20.50 In kaj mislite vi?

Torek, 22. november:

5.50 Kmečka oddaja — 8.45 Medicinsko predavanje — 9.00 Pozdrav nate — 11.54 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. Zdravniški vedež: Higiena šolskega otroka. Operne arije (slov.) — 16.20 Znanje za vse — 18.00 Šlagerji — 18.15 Iz parlamenta — 18.40 Oddaja za delavstvo — 19.30 Za vas gospa — 20.10 „Jevgenij Onegin“.

Sreda, 23. november:

5.50 Kmečka oddaja — 8.45 Iz ženskega sveta — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. Iz zakladnice nemške koroške poezije: J. F. Perkonig (slov.) — 15.30 Otroška ura: Za vsele male ljudi — 16.15 Nogometna tekma Avstrija-Wales — 18.45 Slovenske pesmi — 19.30 Pisana abeceda mode — 20.10 Peljemo se z železnico in pošto.

Četrtek, 24. november:

5.50 Kmečka oddaja — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. O narodopisju v sedanji Sloveniji (slov.) — 15.30 Michael Guttenbrunner bere iz svojih del — 16.20 Znanje za vse — 16.50 Kulturne vesti — 18.15 Iz parlamenta — 18.30 Govori UNESCO — 18.45 Kmečka oddaja — 19.30 Philips-revija.

Petek, 25. november:

5.50 Kmečka oddaja — 6.23 Staro toda dobro — 8.45 Za dom in hišo — 9.00 Pozdrav nate — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila in objave. Trdi orehi (slov.) — 15.30 Otroška ura — 18.15 Iz parlamenta — 18.45 Športni obzornik (slov.) — 19.15 Zgrabi srečo — 20.40 Slušna igra.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 19. november:

6.35 Priljubljene popevke — 7.10 Zabavne melodije — 11.05 Gospodinjski nasveti — 11.45 Pojte z nami, otroci! — 12.30 Kmečka univerza: Sobne okrasne rastline — 14.20 Pionirski kotiček — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 16.00 Nove knjige — 18.00 Okno v svet: Brazilija — 18.35 Jezikovni pogovori — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 20. november:

6.00 Vedre in poskočne melodije — 8.00 O športu in športnikih — 8.15 Pisana vrsta domačih pesmi in napevov — 9.00 Otroška predstava — 10.00 Družinski pogovori — 11.15 Oddaja za Beneške Slovence — 13.30 Pol ure za našo vas — 14.00 Zeleli ste — poslušajte! — 16.00 Po naši lepi deželi — 18.27 Melodije, ki jih radi poslušate — 21.00 Kulturni razgledi.

Ponedeljek, 21. november:

6.35 Lahke spored izvajajo Pohorski fantje in Mariborski pihalni ansambel — 11.05 Radijska šola — 12.30 Kmetijski nasveti — 14.05 Kako se rodi časopis — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 15.45 Jutri gremo v napad... (spored partizanskih pesmi) — 16.00 Zdravstveni nasveti — 18.00 Nastanek FLRJ — 20.15 Gorenjski slavček — opera v 3 dejanjih.

Torek, 22. november:

6.20 Naš predlog za vaš jedilnik — 7.10 Zabavni zvoki — 11.05 Gospodinjski nasveti — 11.45 Cicibanom — dober dan! — 12.30 Kmečka univerza — 13.30 Tisoč pisanih zvokov — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 16.10 V svetu opernih melodij — 18.00 Zunanje-politični feljton: Ženevska konferenca — 18.30 Športni tednik — 20.10 Igrajo veliki zabavni orkestri.

Sreda, 23. november:

7.10 Priljubljene popevke — 11.05 Gospodinjski nasveti — 11.15 Igra tamburaški orkester ljubljanskih „Svobod“ — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.30 „Od Triglava do Ohrida“ (pisan spored pesmi in plesov jugoslovanskih narodov — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 15.45 Pojte z nami, otroci! — 18.00 Iz naših kolektivov — 18.35 Zanimivosti iz znanosti in tehnike.

Četrtek, 24. november:

6.20 Naš predlog za vaš jedilnik — 11.05 Gospodinjski nasveti — 11.45 Pojo mladi pevci (oddaja za pionirje) — 12.30 Naloge kmetijskih zadrug za napredek živinoreje — 14.24 Ljudsko-prosvetni obzornik — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 15.30 Iz mladinske književnosti — 18.10 Pesem skozi stoletja — 20.00 Mladinska oddaja — 20.20 „Četrtek večer“ domačih pesmi in napevov.

Petek, 25. november:

7.10 20 minut z zabavnim orkestrom — 11.05 Gospodinjski nasveti — 11.15 Od melodije do melodije — 11.45 Cicibanom — dober dan! — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.30 Iz znanih oper — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 16.00 Modni kotiček — 18.15 Slovenske narodne pesmi pojeta Branka Strgar in Cene Plevel, spremlja Avgust Stančko — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled.

Iščem statvo (Webstuhl) po možnosti čez zimo na posodo proti primerni odškodnini. Če bi bila poceni, jo tudi kupim.

Ponudbe na upravo »Slovenskega vestnika«, Celovec, Gasometergasse 10.